

Philo Judaeus

De decalogo

(ed. L. Cohn)

Philonis Alexandrini opera quae supersunt, vol. 4.
Berlin: Reimer, 1902 (repr. De Gruyter, 1962), pp. 269–307.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΩΝ ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣΙΝ

1 Τοὺς βίους τῶν κατὰ Μωυσέα σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀρχηγέτας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ νόμους ἀγράφους αἱ ἱερὰ βίβλοι δηλοῦσιν, ἐν ταῖς προτέραις συντάξεσι μεμνηκῶς κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἐξῆς τῶν ἀναγραφέντων νόμων τὰς ἰδέας ἀκριβῶς μηδ', εἴ τις ὑποφαίνοιτο τρόπος ἀλληγορίας, τοῦτον παρὲς ἕνεκα τῆς πρὸς διάνοιαν φιλομαθοῦς ἐπιστήμης, ἥ πρὸ τῶν ἐμφανῶν ἔθος τὰ ἀφανῆ ζητεῖν.

2 πρὸς δὲ τοὺς ἀποροῦντας, τί δὴ ποτε οὐκ ἐν πόλεσιν ἀλλ' ἐν ἐρήμῳ βαθεῖα τοὺς νόμους ἐτίθει, λεκτέον πρῶτον μὲν, ὅτι αἱ πολλαὶ τῶν πόλεων ἀμυθήτων κακῶν εἰσι | μεσταί, καὶ τῶν πρὸς τὸ θεῖον ἀνοσιουργημάτων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀδικημάτων. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ κεκιβδήλευται, τὰ γνήσια τῶν νόθων παρευημερούντων καὶ τάληθῆ τῶν εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατέψευσται, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας

4 πρὸς ἀπάτην. ἐν πόλεσιν οὖν καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλουργίδων καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετέωροι φέρονται, τοτὲ μὲν ὁρεῖς ἢ ἵππους καταζευγνύντες τοτὲ δὲ καὶ ἀνθρώπους, οἳ τὰ φορεῖα κατὰ τῶν αὐχένων ἀχθοφοροῦσι τὴν ψυχὴν

5 πρὸ τοῦ σώματος δι' ὑπερβολὴν ὕβρεως πιεζόμενοι. τῦφος καὶ πολλῶν ἄλλων κακῶν δημιουργός ἐστιν, ἀλαζονείας, ὑπεροψίας, ἀνισότητος· αἱ δ' εἰσὶν ἀρχαὶ ξενικῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων οὐδὲν μέρος, οὐ κοινόν, οὐκ ἴδιον, οὐ κατὰ γῆν, οὐ κατὰ θάλατταν, ἡσυχάζειν

6 εὔσαι. τί δὲ δεῖ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμαρτημάτων μεμνησθαι; τύφος γὰρ καὶ τὰ θεῖα ἐξωλιγώρηται, καίτοι νομιζόμενα τῆς ἀνωτάτω τυγχάνειν τιμῆς· τιμὴ δὲ τίς ἂν γένοιτο, μὴ προσούσης ἀληθείας, ἥ καὶ ὄνομα

7 καὶ ἔργον ἔχει τίμιον, ἐπεὶ καὶ τὸ ψεῦδος ἔμπαλιν ἄτιμον φύσει; ἥ δ' ὀλιγωρία τῶν θεῶν ἐμφανῆς τοῖς ὀξυδερκέστερον ὁρῶσι· μυρίας γὰρ ὄσας διὰ γραφικῆς καὶ πλαστικῆς μορφώσαντες ἰδέας ἱερὰ καὶ νεῶς αὐταῖς προσπεριεβάλοντο καὶ βωμοὺς κατασκευάσαντες ἀγάλμασι καὶ

7 ζοάνοις καὶ τοιουτοτρόποις ἀφιδρύμασι τιμὰς ἰσολυμπίους καὶ ἰσοθέους ἀπέ-
8 νειμαν, ἅπασιν ἀψύχοις. οὐδὲ εὐθυβόλως αἱ ἱεραὶ γραφαὶ τοῖς ἐκ πόρνης
 γεγονόσιν ἀπεικάζουσιν· ὡς γὰρ οὗτοι πάντας, ὅσους ἔρασταὺς ἔσχεν ἡ μήτηρ,
 ἐπιγράφονται πατέρας ἑνὸς ἀγνοίᾳ τοῦ φύσει, οὕτω καὶ οἱ κατὰ πόλεις
 οὐκ εἰδότες τὸν ὄντα ὄντως ἀληθῆ θεὸν μυρία πλήθη ψευδωνύμων
9 ἔκτεθειώκασιν. εἴτ' ἄλλων παρ' ἄλλοις τιμωμένων, ἢ περὶ τοῦ ἀρίστου
 κρατήσασα διχόνοια καὶ τὰς πρὸς τὰ ἄλλα πάντα διαφορὰς ἐγέννησεν.
10 εἰς ἃ πρῶτον ἀπιδῶν ἕξω πόλεων ἐβουλήθη νομοθετεῖν. ἐνενόει δὲ
 κάκεινο δεύτερον, ὅτι τοῦ μέλλοντος ἱεροῦς νόμους παραδέχεσθαι τὴν
 ψυχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπορρῦψασθαι καὶ ἐκκαθήρασθαι τὰς | δυσεκ-
 πλύτους κηλίδας, ἃς μιγάδων καὶ συγκλύδων ὄχλος ἀνθρώπων κατὰ
11 πόλεις προσετρίψατο. τοῦτο δὲ ἀμήχανον ἑτέρως ἢ διοικισθέντι συμ-
 βῆναι, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ μακρῶ χρόνῳ ὕστερον, ἕως ἂν οἱ τῶν
 ἀρχαίων παρανομημάτων ἐνσφραγισθέντες τύποι κατὰ μικρὸν ἀμαυροῦ-
12 μενοι καὶ ἀπορρέοντες ἀφανισθῶσι. τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ τὴν
 ἰατρικὴν ἀγαθοὶ σφύζουσι τοὺς κάμνοντας· οὐ γὰρ πρότερον σιτία καὶ ποτὰ
 παρέχειν ἀξιούσι, πρὶν ἢ τὰ τῶν νόσων αἰτία ὑπεξελέσθαι· μενόντων
 γὰρ ἀνωφελεῖς αἱ τροφαί, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιοι, ὕλαι γινόμεναι τοῦ πάθους.
13 εἰκότως οὖν ἐκ τῶν κατὰ πόλεις βλαβερωτάτων συνηθειῶν εἰς
 ἐρήμην ἀπαγαγόν, ἵνα κενώσῃ τὰς ψυχὰς ἀδικημάτων, ἤρξατο προς-
 φέρειν ταῖς διανοίαις τροφάς· αὗται δὲ τίνες ἂν εἶεν ὅτι μὴ νόμοι καὶ
14 λόγοι θεῖοι; τρίτη δὲ ἐστὶν αἰτία ἥδε· καθάπερ οἱ στελλόμενοι μακρὸν
 πλοῦν, οὐχ ὅταν ἐπιβάντες τῆς νεῶς ἀπὸ λιμένος ἐξαναχθῶσιν, ἀρχονται
 κατασκευάζειν ἰστία καὶ πηδάλια καὶ οἶακας, ἀλλ' ἔτι μένοντες ἐπὶ γῆς
 ἕκαστα τῶν συντεινόντων πρὸς πλοῦν εὐτρεπίζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον
 ἠξίωσεν οὐ λαβόντας κληρουχίας καὶ τὰς πόλεις οἰκήσαντας τότε ζητεῖν
 νόμους, οἷς πολιτεύσονται, ἀλλ' ἐτοιμασαμένους τοὺς τῆς πολιτείας
 κανόνας καὶ ἐνασκηθέντας οἷς ἔμελλον οἱ δῆμοι κυβερνᾶσθαι σωτηρίως
 τηρικαῦτα εἰσοικίζεσθαι, χρησομένους εὐθὺς ταῖς τῶν δικαίων παρα-
 σκευαῖς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ διανομῇ τῶν ἐπιβαλλόντων ἕκαστοις.
15 φασὶ δὲ τινες καὶ τετάρτην αἰτίαν οὐκ ἀπωδὸν ἀλλ' ἐγγυτάτω τῆς
 ἀληθείας· ἐπειδὴ γὰρ ἕδει πίστιν ἐγγενέσθαι ταῖς διανοίαις περὶ τοῦ μὴ
 εὐρήματα ἀνθρώπου τοὺς νόμους ἀλλὰ θεοῦ χρησμούς σαφεστάτους
 εἶναι, πορρωτάτω τῶν πόλεων ἀπήγαγε τὸ ἔθνος εἰς ἐρήμην βαθεῖαν
16 καὶ ἄγονον οὐ μόνον ἡμέρων καρπῶν ἀλλὰ καὶ ποτίμου ὕδατος, ἵν', ἐὰν
 ἐν σπᾶνι γενόμενοι τῶν ἀναγκαίων καὶ δίψῃ καὶ λιμῶ διαφθαρῆναι
 προσδοκήσαντες ἐξαπιναίως ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων ἀπαυτοματισθέντων
 ἀνευρίσκωσιν, οὐρανοῦ μὲν ὕοντος τροφὰς τὸ καλούμενον μάννα, προς-
 ὄψημα δὲ τροφῶν ἀπ' ἀέρος ὀρτυγομήτρας φοράν, ὕδατος δὲ πικροῦ
 γλυκαινομένου πρὸς τὸ πότιμον, πέτρας δὲ ἀκροτόμου πηγὰς ἀνομβρούσης,
 μηκέτι θαυμάζουσιν, εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν | εἶναι τοὺς νόμους,
 ἐναργεστάτην βάσανον εἰληφότες ἐκ τῶν χορηγιῶν, ἃς ἐξ ἀπόρων
17 ἔσχον οὐκ ἐλπίσαντες. ὁ γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀφθονίαν δοῦς καὶ τὰς πρὸς
 τὸ εὔ ζῆν ἀφορμὰς ἔδωρεῖτο· πρὸς μὲν οὖν τὸ ζῆν σιτίων ἕδει καὶ
 ποτῶν, ἅπερ ἀνεύρισκον οὐχ ἐτοιμασάμενοι, πρὸς δὲ τὸ εὔ ζῆν νόμων

καὶ διαταγμάτων, οἷς βελτιοῦσθαι τὰς ψυχὰς ἔμελλον.

18 Αἴδ' εἰσὶν ἐν στοχασμοῖς εἰκόσιν αἰτίαι λεγόμεναι περὶ τοῦ διαπορηθέντος· τὰς γὰρ ἀληθεῖς οἶδεν ὁ θεὸς ὁ μόνος. εἰπὼν δ' ἄπερ ἤρμωτε περὶ τούτων ἐξῆς αὐτοὺς ἀκριβώσω τοὺς νόμους, ἐκείνο κατὰ τὸ ἀναγκαῖον προμηνύσας, ὅτι τῶν νόμων οὐδὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς οὐ προσχρησάμενος ἄλλω δι' ἑαυτοῦ μόνου θεσπίζειν ἠξίωσεν, οὐδὲ διὰ προφήτου Μωυσέως, ὃν ἀριστίνδην ἐκ πάντων ὡς ἐπιτηδειότατον ἱεροφάντην **19** ἐπελέξατο. τοὺς μὲν οὖν αὐτοπροσώπως θεσπισθέντας δι' αὐτοῦ μόνου συμβέβηκε καὶ νόμους εἶναι καὶ νόμων τῶν ἐν μέρει κεφάλαια, τοὺς δὲ **20** διὰ τοῦ προφήτου πάντας ἐπ' ἐκείνους ἀναφέρεσθαι. λέξω δ', ὡς ἂν οἶός τε ᾧ, περὶ ἐκατέρων καὶ πρότερόν γε τῶν κεφαλαιωδεστέρων· ὧν εὐθέως ἄξιον θαυμάσαι τὸν ἀριθμὸν δεκάδι τῇ παντελείᾳ περατομένων, ἢ πάσας μὲν ἀριθμῶν διαφορὰς ἀρτίων καὶ περιττῶν καὶ ἀρτιοπερίττων, ἀρτίων μὲν δυοῖν, περιττῶν δὲ τριῶν, ἀρτιοπερίττων δὲ πέντε, πάσας δὲ λόγων τῶν ἐν ἀριθμοῖς πολυπλασίων καὶ ἐπιμερῶν καὶ ὑπο- **21** ἐπιμερῶν περιέχει, πάσας δ' ἀναλογίας, τὴν τε ἀριθμητικὴν, ἢ τῷ ἰσαριθμῷ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται, οἷον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ δύο καὶ τρία, καὶ τὴν γεωμετρικὴν, καθ' ἣν οἷος ὁ λόγος πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ δευτέρου, τοιοῦτος καὶ ὁ πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ δύο καὶ τέσσαρα, ἕν τε διπλασίους καὶ τριπλασίους καὶ συνόλως πολυπλασίους καὶ πάλιν ἐν ἡμιολίους καὶ ἐπιτρίτους καὶ τοῖς παραπλησίους, ἔτι μέντοι καὶ τὴν ἀρμονικὴν, καθ' ἣν ὁ μέσος τῶν ἄκρων τῷ ἴσῳ μορίῳ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου **22** καὶ ἕκτου. περιέχει δὲ ἡ δεκάς καὶ τὰς τῶν τριγώνων καὶ τετραγώνων καὶ τῶν ἄλλων πολυγώνων ἐμφαινομένης ἰδιότητος καὶ τὰς τῶν συμφωνιῶν, τὴν τε διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ, τῷ τέσσαρα | πρὸς τρία, καὶ τὴν διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, τῷ τρία πρὸς δύο, καὶ τὴν διὰ πασῶν ἐν διπλασίῳ, τῷ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὴν δις διὰ πασῶν ἐν τετρα- **23** πλασίῳ, τῷ ὀκτῷ πρὸς δύο. παρὸς μοι δοκοῦσι καὶ οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασι θέμενοι-σοφοὶ γὰρ ἦσαν-εἰκότως αὐτὴν προσαγορεύσαι δεκάδα, ὡσανεὶ δεκάδα οὔσαν, παρὰ τὸ δέχεσθαι καὶ κεχωρηκέναι τὰ γένη πάντα τῶν ἀριθμῶν καὶ λόγων τῶν κατ' ἀριθμὸν **24** καὶ ἀναλογιῶν ἀρμονιῶν τε αὐτῶν καὶ συμφωνιῶν. τὴν μέντοι δεκάδα πρὸς τοῖς εἰρημένους καὶ διὰ ταῦτα εἰκότως ἂν τις θαυμάσειε περιέχουσαν τὴν τε ἀδιάστατον φύσιν καὶ τὴν διαστηματικὴν· ἡ μὲν οὖν ἀδιάστατος τάττεται κατὰ σημεῖον μόνον, ἡ δὲ διαστηματικὴ κατὰ τρεῖς **25** ἰδέας γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας καὶ στερεοῦ· τὸ μὲν γὰρ δυσὶ σημείοις περατούμενόν ἐστι γραμμὴ, τὸ δ' ἐπὶ δύο διαστατὸν ἐπιφάνεια, ρυεΐσης ἐπὶ πλάτος γραμμῆς, τὸ δ' ἐπὶ τρία στερεόν, μήκους καὶ πλάτους βάθος προσλαβόντων, ἐφ' ὧν ἴσταται ἡ φύσις· πλείους γὰρ τριῶν διαστάσεις **26** οὐκ ἐγέννησεν. ἀρχέτυποι δὲ τούτων ἀριθμοὶ τοῦ μὲν ἀδιαστάτου σημείου τὸ ἕν, τῆς δὲ γραμμῆς τὰ δύο, καὶ ἐπιφανείας μὲν τρία, στερεοῦ δὲ τέσσαρα, ὧν ἡ σύνθεσις ἑνὸς καὶ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ τεσσάρων ἀποτελεῖ δεκάδα παραφαίνουσαν τοῖς ὁρατικοῖς καὶ ἕτερα **27** κάλλι· σχεδὸν γὰρ ἡ ἀπειρία τῶν ἀριθμῶν ταύτη μετρεῖται, διότι οἱ

συστήσαντες αὐτὴν ὅροι τέσσαρες εἰσιν, ἐν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα, οἱ δ' ἴσοι ὅροι ἑκατοντάδα γεννῶσιν ἐκ δεκάδων-δέκα γὰρ καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα γίνονται ἑκατόν-, ὁμοίως δὲ καὶ χιλιάδα ἐξ ἑκατοντάδων καὶ μυριάδα ἐκ χιλιάδων, μονὰς δὲ καὶ **28** δεκάς καὶ ἑκατοντάς καὶ χιλιάς τέσσαρες ὅροι οἱ δεκάδα γεννῶντες· ἥτις δίχα τῶν πρόσθεν εἰρημένων καὶ ἑτέρας ἀριθμῶν ἐμφαίνει διαφοράς, τὸν τε πρῶτον κόσμον, ὃς μονάδι μόνῃ μετρεῖται, οὗ παράδειγμα ὁ τρεῖς, ὁ πέντε, ὁ ἑπτὰ, καὶ τὸν τετράγωνον, τὸν τέσσαρα, τὸν ἰσάκις ἴσον, καὶ μὲν δὴ τὸν κύβον, τὸν ὀκτώ, ὅς ἐστιν ἰσάκις ἴσος ἰσάκις, καὶ τὸν τέλειον, τὸν ἕξ, ἰσοῦμενον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, τρισὶ καὶ δυσὶ **29** καὶ ἐνί. | τί δὲ δεῖ καταλέγεσθαι τὰς δεκάδος ἀρετὰς ἀπείρους τὸ πλῆθος, πάρεργον ποιουμένους ἔργον μέγιστον, ὃ καθ' αὐτὸ συμβέβηκεν αὐταρκεστάτην εἶναι ὑπόθεσιν τοῖς περὶ τὰ μαθήματα διατρίβουσι; τὰς μὲν οὖν ἄλλας ὑπερθετέον, μιᾶς δ' οὐκ ἄτοπον ἴσως ἐπιμνησθῆναι **30** δείγματος ἕνεκα. τὰς γὰρ ἐν τῇ φύσει λεγομένας κατηγορίας δέκα μόνας εἶναι φασιν οἱ ἐνδιατρίβοντες τοῖς τῆς φιλοσοφίας δόγμασιν· οὐσίαν, ποιόν, ποσόν, πρὸς τι, ποιεῖν, πάσχειν, ἔχειν, κείσθαι, τὰ ὧν **31** οὐκ ἄνευ <πάντ>α, χρόνον καὶ τόπον. οὐδὲν γὰρ ἐστὶ τούτων ἀμέτοχον· οἷον ἐγὼ μετέχω μὲν οὐσίας δανεισάμενος ἀφ' ἑκάστου τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὅδε ὁ κόσμος, γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ πυρός, τὰ πρὸς τὴν ἐμὴν σύστασιν αὐταρκέστατα· μετέχω δὲ καὶ ποιότητος, καθ' ἣν ἀνθρωπὸς εἰμι, καὶ ποσότητος, ἣ πηλίκος· γίνομαι δὲ καὶ πρὸς τι, ὅταν μου πρὸς δεξιόις τις ἢ πρὸς εὐωνύμοις ἦ· ἀλλὰ καὶ ποιῶ, τρίβων τι ἢ κείρων, καὶ πάσχω, κειρόμενος ἢ τριβόμενος ὑφ' ἑτέρων· κὰν τῷ ἔχειν ἐξετάζομαι, ἢ περιβεβλημένος ἢ ὠπλισμένος, κὰν τῷ κείσθαι, σχεδόν τι καθεζόμενος ἢ κατακεκλιμένος· εἰμὶ δὲ πάντως κὰν τόπῳ καὶ χρόνῳ, τῶν προειρημένων οὐδενὸς δυναμένου χωρὶς ἀμφοῖν ὑφίστασθαι.

32 Ταυτὶ μὲν οὖν ἀποχρώντως λελέχθω, συνυφαίνειν δ' ἀναγκαῖον τὰ ἀκόλουθα. τοὺς δέκα λόγους ἢ χρησμούς, νόμους ἢ θεσμούς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας, ἀθροισθέντος τοῦ ἔθνους ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν εἰς ἑκκλησίαν, ὃ πατὴρ τῶν ὅλων ἐθέσπισεν. ἄρα γε φωνῆς τρόπον προέμενος αὐτός; ἄπαγε, μηδ' εἰς νοῦν ποτ' ἔλθοι τὸν ἡμέτερον· οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός, στόματος καὶ γλώττης καὶ ἀρτηριῶν δεό- **33** μενος. ἀλλὰ γέ μοι δοκεῖ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἱεροπρεπέστατόν τι θαυματουργῆσαι κελεύσας ἦχον ἀόρατον ἐν ἀέρι δημιουργηθῆναι, πάντων ὀργάνων θαυμασιώτερον, ἀρμονίαις τελείαις ἡρμοσμένον, οὐκ ἄψυχον ἀλλ' οὐδ' ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς τρόπον ζώου συνεστηκότα, ἀλλὰ ψυχὴν λογικὴν ἀνάπλεω σαφηνείας καὶ τρανότητος, ἣ τὸν ἀέρα σχηματίσασα καὶ ἐπιτείνασα καὶ πρὸς πῦρ φλογοειδὲς μεταβαλοῦσα καθάπερ πνεῦμα διὰ σάλπιγγος φωνὴν τοσαύτην ἑναρθρον ἐξήχησεν, ὡς τοῖς ἔγγιστα τοῖς **34** πορρωτάτῳ κατ' | ἴσον ἀκροᾶσθαι δοκεῖν. ἀνθρώπων μὲν γὰρ αἱ φωναὶ πρὸς μήκιστον ἀποτεινόμεναι πεφύκασιν ἐξασθενεῖν, ὡς ἀριδήλους τοῖς μακρᾶν ἀφεστηκόσι μὴ γίνεσθαι τὰς ἀντιλήψεις ταῖς ἐπεκτάσεσιν ἐκ **35** τοῦ κατ' ὀλίγον ἀμαυρουμένας, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὄργανα φθαρτά· τὴν δὲ

κεκαινουργημένην φωνήν ἐπιπνέουσα θεοῦ δύναμις ἤγειρε καὶ ἐζωπύρει καὶ ἀναχέουσα πάντη τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς ἀπέφαινε τηλαυγέστερον, ἀκοήν ἑτέραν πολὺ βελτίω τῆς δι' ὧτων ταῖς ἐκάστων ψυχαῖς ἐντι-
θεῖσα· ἡ μὲν γὰρ βραδυτέρα πως οὔσα αἴσθησις ἀτρεμίζει, μέχρις ἂν ὑπ' ἀέρος πληχθεῖσα διακινήθῃ, φθάνει δ' ἡ τῆς ἐνθέου διανοίας ὀξύ-
τάτῳ τάχει προυπαντῶσα τοῖς λεγομένοις .

36 Φωνῆς μὲν δὴ τῆς θείας περὶ τοσαῦτα. δεόντως δ' ἂν τις ἀπορήσαι, τοῦ χάριν, πλείστων ὄσων μυριάδων εἰς ἓν ἠθροισμένων χωρίον, ἕκαστον θεσπίζειν τῶν δέκα λογίων ἠξίωσεν ὡς οὐχὶ πρὸς πλείους ἄλλ' ὡς πρὸς ἓνα, "οὐ μοιχεύσεις" λέγων, "οὐ φονεύσεις," "οὐ **37** κλέψεις" (Exod. 20, 13 ss.) καὶ τὰ ἄλλα ταύτη. λεκτέον οὖν ἓν μὲν, ὅτι βούλεται κάλλιστον ἀναδιδάξαι μάθημα τοὺς ἐντυγχάνοντας ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς, ὡς ἄρα καθ' αὐτὸν εἷς ἕκαστος, ὅταν ἦ νόμιμος καὶ θεῶ καταπειθής, ἰσότημός ἐστιν ὅλω ἔθνῳ πολυανθρωποτάτῳ, μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν, εἰ δὲ δεῖ περαιτέρω προελθόντα εἰπεῖν, καὶ **38** παντὶ τῷ κόσμῳ. διόπερ ἐν ἑτέροις ἐπαινῶν τινα δίκαιον ἄνδρα φησίν· "ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς σός" (Gen. 17, 1)· ὁ δ' αὐτὸς ἦν καὶ κόσμου θεός, ὡς τοὺς ὑπηκόους τὴν αὐτὴν τεταγμένους τάξιν καὶ ὁμοίως εὐαρε-
στοῦντας τῷ ταξιάρχῳ τῆς ἴσης ἀποδοχῆς καὶ τιμῆς μεταλαμβάνειν. **39** δεύτερον δέ, ὅτι κοινή μὲν ὡς πλήθει τις ἐκακλησιάζων οὐκ ἐξ ἀνάγκης διαλέγεται ἐνί, ὅτε δὲ προστάτων ἢ ἀπαγορεύων, ἰδίᾳ ὡς ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐμφερομένων εὐθύς ἂν δόξαι τὰ πρακτέα καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀθρόοις ὑψηλείσθαι· εὐπειθέστερος δὲ ὁ τὰς παραινέσεις αὐτοπροσώπως δεχόμενος, ὁ δὲ συλλήβδην μεθ' ἑτέρων κεκώφεται τὸν ὄχλον ἀφηνιασμοῦ παρα-
40 κάλυμμα ποιούμενος. τρίτον, ἵνα μηδεὶς ποτε βασιλεὺς ἢ τύραννος ἀφανοῦς ἰδιώτου καταφρονήσῃ γεμισθεὶς ἀλαζονείας καὶ ὑπεροψίας, ἀλλ' εἰς τὰ τῶν ἱερῶν νόμων διδασκαλεῖα φοιτήσας | χαλάσῃ τὰς ὀφρῦς, **41** ἀπομαθὼν οἴησιν εἰκότι μᾶλλον δ' ἀληθεῖ λογισμῶ. εἰ γὰρ ὁ ἀγέννητος καὶ ἀφθαρτος καὶ ἀίδιος καὶ οὐδενὸς ἐπιδεῆς καὶ ποιητῆς τῶν ὄλων καὶ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ θεὸς θεῶν οὐδὲ τὸν ταπει-
νότατον ὑπεριδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον εὐωχῆσαι λογίων καὶ θεσμῶν ἱερῶν ἠξίωσεν, ὡς μόνον ἐστιᾶν μέλλων καὶ μόνῳ τὸ συμ-
πόσιον εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ψυχῆς ἀνάχυσιν ἱεροφαντουμένης, ἣ θέμις τὰς μεγάλας τελείσθαι τελετάς, ἐμοὶ τῷ θνητῷ τί προσῆκον ὑψαυχενεῖν καὶ πεφυσῆσθαι φρυαττομένῳ πρὸς τοὺς ὁμοίους, οἱ τύχαις μὲν ἀνίσοις ἴση δὲ καὶ ὁμοίᾳ συγγενείᾳ κέχρηται μίαν ἐπιγραφάμενοι μητέρα τὴν **42** κοινήν ἀπάντων ἀνθρώπων φύσιν; εὐπρόσιτον οὖν καὶ εὐέντευκτον ἑμαυτὸν παρέξω, κἂν τὸ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης κράτος ἀνάψωμαι, τοῖς ἀπορωτάτοις καὶ ἀδοξοτάτοις καὶ οἰκειοτάτης συμμαχίας ἐρήμοις, ἑκατέρου τῶν γονέων ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χηρεῖαν ὑπομενούσαις καὶ πρεσβύταις ἢ μὴ παιδοποιησαμένοις τὸ παράπαν ἢ ἀποβαλοῦσιν ὠκυ-
43 μόρους οὐς ἐγέννησαν. ἄνθρωπος γὰρ ὢν ὄγκον καὶ σεμνότητα τετραγω-
δημένην οὐ δικαίως προσίεσθαι, μενῶ δ' ἐντὸς τῆς φύσεως τοὺς ὄρους αὐτῆς μὴ ὑπερβαίνων, ἀλλ' ἐθίζων τὴν ἑμαυτοῦ διάνοιαν ἀνθρω-
ποπαθεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς ἀδήλους πρὸς τὰναντία μεταβολὰς καὶ τῶν

εὖ πραττόντων καὶ τῶν ἐν κακοπραγίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀρμόττειν, καὶ ἀτρέπτως καὶ βεβαίως παραμένῃ τὸ εὐτυχεῖν, μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τινα ἑαυτοῦ. διὰ ταῦτά μοι δοκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἐνικῶς ἀποτεινόμενος ὡς πρὸς ἓνα θεοσπίζειν ἐθελῆσαι.

44 Πάντα δ' ὡς εἰκὸς τὰ περὶ τὸν τόπον ἐθαυματουργεῖτο, κτύποις βροντῶν μειζόνων ἢ ὥστε χωρεῖν ἀκοάς, ἀστραπῶν λάμψεσιν αὐγοειδεστάταις, ἀοράτου σάλπιγγος ἠχῆ πρὸς μήκιστον ἀποτεινούση, καθόδῳ νεφέλης, ἢ κίονος τρόπον τὴν μὲν βάσιν ἐπὶ γῆς ἠρήρειστο, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πρὸς αἰθέριον ὕψος ἀνέτεινε, πυρὸς οὐρανίου φορᾶ καπνῷ βαθεῖ τὰ ἐν κύκλῳ συσκιάζοντος· ἔδει γὰρ θεοῦ δυνάμεως ἀφικνουμένης μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ πάντα **45** πρὸς ὑπηρεσίαν | συγκεκρινῆσθαι. παρειστήκει δὲ ὁ λεὼς ἀγνεύσας ὁμιλιῶν τῶν πρὸς γυναικας καὶ πασῶν ἡδονῶν ἔξω τῶν πρὸς τροφᾶς ἀναγκαίων ἀποσχόμενος, λουτροῖς τε καὶ περιρραντηρίοις καθηράμενος ἐκ τριῶν ἡμερῶν, ἔτι καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀποπλυνάμενος, ἐν τοῖς μάλιστα λευχείμων, ἀκροβατῶν καὶ ἀνωρθιακῶς τὰ ὦτα, Μωυσέως προδηλώσαντος εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ἐκκλησίαν· ἔγνω γὰρ αὐτὴν ἐσομένην, ἥνικα **46** μόνος ἀνακληθεὶς ἐχρησμοδεῖτο. φωνὴ δ' ἐκ μέσου τοῦ ῥυέντος ἀπ' οὐρανοῦ πυρὸς ἐξήχει καταπληκτικωτάτη, τῆς φλογὸς εἰς διάλεκτον ἀρθρουμένης τὴν συνήθη τοῖς ἀκρωμένοις, ἢ τὰ λεγόμενα οὕτως **47** ἐναργῶς ἐτρανοῦτο, ὡς ὄρα ἅντα μᾶλλον ἢ ἀκούειν δοκεῖν. ἐγγυᾶται δέ μου τὸν λόγον ὁ νόμος, ἐν ᾧ γέγραπται· "πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνήν" (Exod. 20, 18)· ἐμφαντικώτατα· τὴν μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἀκουστικὴν εἶναι συμβέβηκεν, ὄρατὴν δὲ ὡς ἀληθῶς τὴν θεοῦ. διὰ τί; ὅτι ὅσα ἂν λέγη ὁ θεός, οὐ ῥήματά ἐστιν ἀλλ' ἔργα, ἅπερ ὀφθαλμοὶ πρὸ **48** ὧτων δικάζουσι. παγκάλως μέντοι καὶ θεοπρεπῶς εἴρηται ἐκ τοῦ πυρὸς ἢ φωνῆ προέρχεσθαι· ἠκρίβωται γὰρ καὶ βεβασάνισται τὰ τοῦ θεοῦ λόγια καθάπερ χρυσὸς πυρὶ. μηνύει δὲ καὶ διὰ συμβόλου τι τοιοῦτον· **49** ἐπειδὴ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν φωτίζειν τὸ δὲ καίειν πέφυκεν, οἱ μὲν τοῖς χρησμοῖς ἀξιούντες εἶναι καταπειθεῖς ὡς ἐν ἀσκήῳ φωτὶ τὸν ἀεὶ χρόνον βιώσονται τοὺς νόμους αὐτοὺς ἀστέρας ἔχοντες ἐν ψυχῇ φωσφοροῦντας, ὅσοι δ' ἀφηνιασταί, καιόμενοι καὶ κατακαιόμενοι διατελοῦσιν ὑπὸ τῶν ἔνδον ἐπιθυμιῶν, αἱ φλογὸς τρόπον πορθηήσουσι τὸν σύμπαντα τῶν ἐχόντων βίον.

50 Ἄ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προδηλῶσαι, ταῦτ' ἐστίν. ἐπ' αὐτὰ δὲ ἤδη τρεπτέον τὰ λόγια καὶ πάντα τὰ ἐν τούτοις ἐρευνητέον διάφορα. δέκα τοίνυν ὄντα διένειμεν εἰς δύο πεντάδας, ἃς δυσὶ στήλαις ἐνεχάραξε, καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς τὰ πρωτεῖα ἔλαχεν, ἡ δ' ἑτέρα δευτερείων ἠξιοῦτο· καλαὶ δ' ἀμφοτέραι καὶ βιωφελεῖς, εὐρείας ὁδοῦς καὶ λεωφόρους ἐνὶ τέλει περατουμένας ἀναστέλλουσαι πρὸς ἄπταιστον **51** ψυχῆς ἐφιεμένης αἰὲ τοῦ βελτίστου πορείαν. ἡ μὲν οὖν ἀμείνων πεντὰς τοιάδε ἦν· περὶ μοναρχίας, ἢ μοναρχεῖται ὁ κόσμος· περὶ ζοάνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ συνόλως ἀφιδρυμάτων χειροκμήτων· περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν ἐπὶ ματαίῳ θεοῦ πρόσρησιν· περὶ τοῦ τὴν ἱεράν | ἐβδόμην ἄγειν ἱεροπρεπῶς· περὶ γονέων τιμῆς καὶ ἰδίᾳ ἑκατέρου καὶ ἀμφοτέρων

κοινή· ὡς εἶναι τῆς μιᾶς γραφῆς τὴν μὲν ἀρχὴν θεὸν καὶ πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ παντός, τὸ δὲ τέλος γονεῖς, οἱ μιμούμενοι τὴν ἐκείνου φύσιν γεννώσι τοὺς ἐπὶ μέρους. ἡ δ' ἑτέρα πεντὰς τὰς πάσας ἀπαγορεύσεις περιέχει· μοιχείας, φόνου, κλοπῆς, ψευδομαρτυριῶν, ἐπιθυμιῶν.

52 Ἐπισκεπτέον δὲ μετὰ πάσης ἀκριβείας τῶν λογίων ἕκαστον μηδὲν πάρεργον αὐτῶν ποιουμένους. ἀρχὴ δ' ἀρίστη πάντων μὲν τῶν ὄντων θεός, ἀρετῶν δ' εὐσέβεια· περὶ ὧν ἀναγκαιότατον πρῶτον διεξελθεῖν.

πλάνος τις οὐ μικρὸς τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων γένος κατέσχηκε περὶ πράγματος, ὅπερ ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἦν εἰκὸς ἀπλανέστατον ταῖς

53 ἐκάστων διανοίαις ἐνιδρῦσθαι. ἐκτεθειώκασιν γὰρ οἱ μὲν τὰς τέσσαρας ἀρχάς, γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ, οἱ δ' ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἄλλους πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας, οἱ δὲ μόνον τὸν οὐρανόν, οἱ δὲ τὸν σύμπαντα κόσμον· τὸν δ' ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον, τὸν γεννητὴν, τὸν ἄρχοντα τῆς μεγαλοπόλεως, τὸν στρατάρχην τῆς ἀηττήτου στρατιᾶς, τὸν κυβερνήτην, ὃς οἰκονομεῖ σωτηρίως αἰεὶ τὰ σύμπαντα, παρεκαλύψαντο ψευδωνύμους προσρήσεις ἐκείνοις ἐπιφημίσαντες ἑτέρας

54 ἑτέροι. καλοῦσι γὰρ οἱ μὲν τὴν γῆν Κόρην, Δήμητραν, Πλούτωνα, τὴν δὲ θάλατταν Ποσειδῶνα, δαίμονας ἑναλίους ὑπάρχους αὐτῶ προσαναπλάττοντες καὶ θεραπείας ὁμίλους μεγάλους ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν,

Ἦραν δὲ τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ Ἐφαιστον καὶ ἥλιον Ἀπόλλωνα καὶ σελήνην **55** Ἄρτεμιν καὶ ἑσφόρον Ἀφροδίτην καὶ στίλβοντα Ἑρμῆν· καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐκάστου τὰς ἐπωνυμίας μυθογράφοι παρέδοσαν, οἱ πρὸς ἀπάτην ἀκοῆς εὖ τετεχνασμένα πλάσματα συνυφήναντες ἔδοξαν περὶ τὴν τῶν

56 ὀνομάτων θέσιν κεκομψεῦσθαι· τὸν τε οὐρανὸν εἰς ἡμισφαίρια τῶ λόγῳ διχῆ διανείμαντες, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς, τὸ δ' ὑπὸ γῆς, Διοσκόρους ἐκάλεσαν τὸ περὶ τῆς ἑτερημέρου ζωῆς αὐτῶν προστερατευσάμενοι διήγημα.

57 τοῦ γὰρ οὐρανοῦ συνεχῶς καὶ ἀπαύστως αἰεὶ κύκλῳ περιπολοῦντος, ἀνάγκη τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον ἀντιμεθίστασθαι παρ' ἡμέραν ἄνω τε καὶ κάτω γινόμενον ὅσα τῶ δοκεῖν· ἄνω γὰρ καὶ κάτω πρὸς ἀλήθειαν οὐδὲν ἐν σφαίρᾳ, πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν | σχέσιν αὐτὸ μόνον

58 εἶωθε λέγεσθαι τὸ μὲν ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνω, κάτω δὲ τοῦναντίον. τῶ δὲ φιλοσοφεῖν ἀνόθως ἐγνωκότε καὶ ἀδόλου καὶ καθαράς εὐσεβείας μεταποιουμένῳ κάλλιστον καὶ ὀσιώτατον ὑφηγεῖται παράγγελμα, μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν αὐτοκρατῆ θεὸν ὑπολαμβάνειν εἶναι· καὶ γὰρ γέγονε, γένεσις δὲ φθορᾶς ἀρχή, κἂν προνοία τοῦ πεποιηκότος ἀθανατίζεται, καὶ ἦν ποτε χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν· θεὸν δὲ πρότερον οὐκ ὄντα καὶ ἀπό

59 τινος χρόνου γενόμενον καὶ μὴ διαιωνίζοντα λέγειν οὐ θεμιτόν. ἀλλὰ γὰρ ἔνιοι περὶ τὰς κρίσεις ἀπονοία τοσαύτη κέχρηται, ὡς οὐ μόνον τὰ εἰρημένα θεοὺς νομίζειν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον αὐτῶν μέγιστον καὶ πρῶτον θεόν, τὸν ὄντα ὄντως ἢ οὐκ εἰδότες ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει ἢ οὐ σπουδάζοντες μαθεῖν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἔξω τῶν αἰσθητῶν ἀόρατον καὶ νοητὸν αἴτιον ὑπολαμβάνειν εἶναι, καίτοι σαφεστάτης ἐγγὺς παρακειμένης

60 πίστεως. ψυχῆ γὰρ ζῶντες καὶ βουλευόμενοι καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον δρῶντες οὐδέποτε ψυχὴν ὀφθαλμοῖς σώματος ἴσχυσαν

θεάσασθαι, καίτοι φιλοτιμηθέντες ἂν πάσας φιλοτιμίας, εἴ πως ἰδεῖν
 οἶόν τε ἦν τὸ ἄγαλμα τὸ πάντων ἱεροπρεπέστατον, ἀφ' οὗ κατὰ μετὰ-
 βασιν εἰκὸς ἦν ἔννοιαν τοῦ ἀγενήτου καὶ αἰδίου λαβεῖν, ὃς ἅπαντα τὸν
61 κόσμον ἠνιοχῶν σωτηρίως ἀόρατος ὦν κατευθύνει. καθάπερ οὖν τοῦ
 μεγάλου βασιλέως τὰς τιμὰς εἴ τις τοῖς ὑπάρχουσιν σατράπαις ἀπένειμεν,
 ἔδοξεν ἂν οὐκ ἀγνωμονέστατος μόνον ἀλλὰ καὶ ῥιψοκινδυνότατος εἶναι
 χαριζόμενος τὰ δεσπότητος δούλους, τὸν αὐτὸν τρόπον [ἂν] τοῖς αὐτοῖς εἴ
 τις γεραίρει τὸν πεποιηκότα τοῖς γεγονόσιν, ἴστω πάντων ἀβουλότατος
 ὦν καὶ ἀδικώτατος, ἴσα διδοὺς ἀνίστοις οὐκ ἐπὶ τιμῇ τῶν ταπεινοτέρων
62 ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ κρείττονος. εἰσὶ δ' οἱ καὶ προσυπερβάλλουσιν
 ἀσεβεία μηδὲ τὸ ἴσον ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν τὰ πάντα τῶν ἐπὶ
 τιμῇ χαριζόμενοι, τῷ δ' οὐδὲν νέμοντες ἀλλ' οὐδὲ μνήμην, τὸ κοινό-
 τατον· ἐπιλήθονται γὰρ οὗ μόνον μεμνήσθαι προσῆκον ἦν, | ἐπι-
63 τηδεύοντες οἱ βαρυδαίμονες ἐκούσιον λήθην. ἔνιοι δὲ καὶ στομάργω
 κατεχόμενοι λύττη τὰ δείγματα τῆς ἐνιδρυμένης ἀσεβείας εἰς μέσον
 προφέροντες βλασφημεῖν ἐπιχειροῦσι τὸ θεῖον, ἀκονησάμενοι κακήγορον
 γλῶτταν, ἅμα καὶ λυπεῖν ἐθέλοντες τοὺς εὐσεβοῦντας, οἷς ἄλεκτον καὶ
 ἀπαρηγόρητον εὐθύς εἰσδύεται πένθος τὴν ὅλην πυρπολοῦν ψυχὴν δι'
 ὧτων· ἡ γὰρ τῶν ἀνοσίων ἐλέπολις τοῦτ' ἐστίν, ἧ μόνω τοὺς φιλο-
 θέους ἐπιστομίζουσι νομίζοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παροξύνειν ἐν τῷ παρόντι
64 κάλλιστον ἡσυχίαν. πᾶσαν οὖν τὴν τοιαύτην τερθρείαν ἀπω-
 σάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς φύσει μὴ προσκυνῶμεν, εἰ καὶ καθαρωτέρας καὶ
 ἀθανατωτέρας οὐσίας ἔλαχον-ἀδελφὰ δ' ἀλλήλων τὰ γενόμενα καθὸ
 γέγονεν, ἐπεὶ καὶ πατήρ ἀπάντων εἷς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων ἐστίν-,
 ἀλλὰ καὶ διανοία καὶ λόγῳ καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ τοῦ ἀγενήτου καὶ
 αἰδίου καὶ τῶν ὅλων αἰτίου θεραπείᾳ σφόδρα εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως
 ἐπαποδύμεθα, μὴ ὑποκατακλινόμενοι μηδ' ὑπέικοντες ταῖς τῶν πολλῶν
 ἀρεσκειαῖς, ἕφ' ὧν καὶ οἱ δυνάμενοι σφύζεσθαι διαφθείρονται.

65 Πρῶτον μὲν οὖν παράγγελμα καὶ παραγγελμάτων ἱερώτατον στηλι-
 τεύσωμεν ἐν ἑαυτοῖς, ἕνα τὸν ἀνωτάτω νομίζειν τε καὶ τιμᾶν θεόν·
 δόξα δ' ἡ πολύθεος μηδ' ὧτων ψαυέτω καθαρῶς καὶ ἀδόλως ἀνδρὸς
66 εἰωθότος ζητεῖν ἀλήθειαν. ἀλλ' ὅσοι μὲν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τοῦ
 σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὀλοσχερεστάτων
 μερῶν ὡς θεῶν πρόπολοι τε καὶ θεραπευταί, διαμαρτάνουσι μὲν-
 πῶς γὰρ οὐ; -τοὺς ὑπηκόους πρὸ τοῦ ἄρχοντος ἀποσεμνύνοντες,
 ἦττον δὲ τῶν ἄλλων ἀδικοῦσι τῶν ζύλα καὶ λίθους ἄργυρόν τε καὶ
 χρυσὸν καὶ τὰς παραπλησίους ὕλας μορφωσάντων ὡς φίλον ἐκάστοις,
 εἴτ' ἀγαλμάτων καὶ ξοάνων καὶ τῶν ἄλλων χειροκμήτων, ὧν πλαστικὴ
 καὶ ζωγραφία δημιουργοὶ μεγάλα ἔβλαψαν τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον,
67 καταπλησάντων τὴν οἰκουμένην. τὸ γὰρ κάλλιστον ἔρεισμα τῆς | ψυχῆς
 ἐξέκοψαν, τὴν περὶ τοῦ ζῶντος αἰεὶ θεοῦ προσήκουσαν ὑπόληψιν, ὡσερ
 τε ἀνερμάτιστα σκάφη σαλεύουσιν ὧδε κάκειῖσε διαφερόμενοι τὸν αἰῶνα,
 μηδέποτ' εἰς λιμένα καταῤραι μηδ' ἐνορμίσασθαι βεβαίως ἀληθείᾳ δυνά-
 μενοι, τυφλώττοντες περὶ τὸ θέας ἄξιον, πρὸς δὲ μόνον ὀξυδορκεῖν
68 ἀναγκαῖον ἦν. καὶ μοι δοκοῦσι τῶν τὰς τοῦ σώματος ὄψεις πεπηρω-

μένων ἀθλιώτερον ζῆν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀκουσίως ἐβλάβησαν ἢ νόσον ὀφθαλμῶν χαλεπὴν ὑποστάντες ἢ πρὸς ἐχθρῶν ἐπιβουλευθέντες, οἱ δ' ἐκουσίῳ γνώμῃ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα οὐκ ἡμαύρωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ **69** παντελῶς ἀποβαλεῖν ἠξίωσαν. ὅθεν τοῖς μὲν ἔλεος ὡς ἡτυχηκόσι, τοῖς δὲ κόλασις ὡς μοχθηροῖς ἐπεταί δικαίως, οἱ μετὰ τῶν ἄλλων οὐδὲ τὸ προχειρότατον ἐνενόησαν, ὃ καὶ παῖς "ἔγνω νήπιος", ὅτι τοῦ τεχνιτευθέντος ὁ τεχνίτης ἀμείνων, καὶ χρόνῳ-πρεσβύτερος γὰρ καὶ τρόπον τινὰ τοῦ δημιουργηθέντος πατήρ-καὶ δυνάμει· τὸ γὰρ δρῶν τοῦ **70** πάσχοντος ἐπικυδέστερον. καὶ δέον, εἴπερ ἄρα ἐξημάρτανον, τοὺς ζωγράφους αὐτοὺς καὶ ἀνδριαντοποιοὺς ὑπερβολαῖς τιμῶν ἐκτεθειωκέναι, τοὺς μὲν εἶασαν ἀφανεῖς οὐδὲν πλέον παρασχόντες, τὰ δ' ὑπ' ἐκείνων **71** δημιουργηθέντα πλάσματα καὶ ζωγραφήματα θεοὺς ἐνόμισαν. καὶ οἱ μὲν τεχνῖται πολλάκις ἀποροὶ καὶ ἄδοξοι κατεγήρασαν ἀτυχίαις ἐπαλλήλοις ἐναποθανόντες, τὰ δὲ τεχνιτευθέντα πορφύρα καὶ χρυσῷ καὶ ταῖς ἄλλαις πολυτελείαις, ἃς πλοῦτος χορηγεῖ, σεμνοποιεῖται καὶ θεραπεύεται, οὐ πρὸς ἐλευθέρων μόνον ἀλλὰ καὶ εὐπατριδῶν καὶ τὸ σῶμα καλλίστων· ἱερέων γὰρ καὶ τὸ γένος ἐξετάζεται μετὰ πάσης ἀκριβείας, εἰ ἀνεπίληπτον, καὶ **72** ἢ κοινωνία τῶν τοῦ σώματος μερῶν, εἰ σύμπασα ὁλόκληρος. καὶ οὐπω τοῦτο δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἀλλ' ἐκεῖνο παγχάλεπον· ἤδη γὰρ τινὰς οἶδα τῶν πεποικηκότων τοῖς πρὸς ἑαυτῶν γεγονόσιν εὐχομένους τε καὶ θύοντας, οἷς πολὺ βέλτιον ἦν ἑκατέραν τῶν χειρῶν προσκυνεῖν, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο δόξαν φιλαυτίας ἐκτρεπόμενοι, σφύρας γοῦν καὶ ἄκμονας καὶ γραφίδας καὶ καρκίνους καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα, δι' ὧν ἐμορφώθησαν αἱ **73** ὕλαι. | καίτοι πρὸς τοὺς οὕτως ἀπονοηθέντας ἄξιον παρρησιασάμενους εἰπεῖν· εὐχῶν ἀρίστην εἶναι συμβέβηκεν, ὧ γενναῖοι, καὶ τέλος **74** εὐδαιμονίας τὴν πρὸς θεὸν ἐξομοίωσιν. εὐχεσθε οὖν καὶ ὑμεῖς ἐξομοιωθῆναι τοῖς ἀφιδρύμασιν, ἵνα τὴν ἀνωτάτω καρπώσησθε εὐδαιμονίαν, ὀφθαλμοῖς μὴ βλέποντες, ὡσὶ μὴ ἀκούοντες, μυκτῆρσι μὴτε ἀναπνέοντες μὴτε ὀσφραίνόμενοι, στόματι μὴ φωνοῦντες μὴδὲ γευόμενοι, χερσὶ μὴτε λαμβάνοντες μὴτε διδόντες μὴτε δρῶντες, ποσὶ μὴ βαδίζοντες, μὴδ' ἄλλῳ τινὶ τῶν μερῶν ἐνεργοῦντες, ἀλλ' ὡσπερ ἐν εἰρκτῇ τῷ ἱερῷ φρουρούμενοι καὶ φυλαττόμενοι, μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ τὸν ἀπὸ τῶν θυομένων ἀεὶ καπνὸν σπῶντες· ἐν γὰρ μόνον τοῦτ' ἀγαθὸν **75** προσαναπλάττετε τοῖς ἀφιδρύμασιν. ἀλλ' ἔγωγε νομίζω ταῦτα ἀκούοντας οὐχ ὡς ἐπ' εὐχαῖς ἀλλ' ὡς ἐπὶ κατάραις ἀγανακτήσειν καὶ τρέψεσθαι πρὸς λοιδορίας ἄμυναν ἀντικατηγοροῦντας· ὁ μέγιστον ἂν εἴη τεκμήριον τῆς ἐπιπολαζούσης ἀσεβείας ἀνθρώπων θεοὺς νομιζόντων, οἷς ὅμοιοι **76** ποτε τὰς φύσεις ἀπεύξαιντ' ἂν γενέσθαι. μὴδεις οὖν τῶν ἐχόντων ψυχὴν ἀψύχῳ τινὶ προσκυνεῖτω· πάνυ γὰρ τῶν ἀτόπων ἐστὶ τὰ φύσεως ἔργα πρὸς θεραπείαν τετραφθαι τῶν χειροκμήτων. Αἰγυπτίοις δ' οὐ μόνον τὸ κοινὸν ἔγκλημα χώρας ἀπάσης, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐξαίρετον ἐπάγεται δεόντως· πρὸς γὰρ ζοάνοις καὶ ἀγάλμασιν ἔτι καὶ ζῶα ἄλογα παραγήρασιν εἰς θεῶν τιμάς, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ τράγους, ἐφ' **77** ἑκάστῳ μυθικόν τι πλάσμα τετρατευμένοι. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἔχει τινὰ λόγον, ἡμερώτατα γὰρ καὶ ὠφελιμώτατα τῷ βίῳ· ἀροτῆρ ὁ βοῦς

αύλακας ἀνατέμνει καιρῷ σπορᾶς, ἀλοῆσαι πάλιν, ὅταν δέῃ τὸν καρπὸν καθαίρεσθαι, δυνατώτατος· ὁ κριὸς τὸ κάλλιστον τῶν σκεπασμάτων, ἐσθῆτα, παρέχει· γυμνά γὰρ ἂν τὰ σώματα διεφθείρετο ῥαδίως, ἢ διὰ θάλλπος ἢ διὰ κρύος ἄμετρον, τοτὲ μὲν τῷ ἄφ' ἡλίου φλογμῷ, τοτὲ δὲ **78** τῇ ἄπ' ἀέρος περιψύξει. νυνὶ δὲ προσυπερβάλλοντες καὶ τῶν ἀνημέρων τὰ ἀγριώτατα καὶ ἀτιθασύτατα, λέοντας καὶ κροκοδείλους καὶ ἑρπετῶν τὴν ἰοβόλον ἀσπίδα, γεραίρουσιν ἱεροῖς καὶ τεμένεσι θυσίαις τε καὶ πανηγύρεσι καὶ πομπαῖς καὶ τοῖς παραπλησίοις· ἄφ' ἑκατέρου γὰρ τῶν εἰς χρῆσιν δοθέντων | ἀνθρώποις ὑπὸ θεοῦ, γῆς καὶ ὕδατος, διερευνησάμενοι τὰ ἀγριώτατα οὔτε <τῶν> χερσαίων λέοντος θηριωδέστερον ἀνεῦρον οὔτε **79** κροκοδείλου τῶν ἐνύδρων ἀγριώτερον, ἀ σέβουσι καὶ τιμῶσι. πολλὰ μέντοι καὶ ἄλλα ζῶα, κύνας, αἰλούρους, λύκους, καὶ πτηνὰ ἴβιδας καὶ ἰέρακας, καὶ πάλιν ἰχθύων ἢ ὅλα τὰ σώματα ἢ μέρη τούτων ἐκτεθειώκασιν· **80** ὧν τί ἂν γένοιτο καταγελαστότερον; καὶ δὴ τῶν ζένων οἱ πρῶτον εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, πρὶν τὸν ἐγχώριον τῦφον εἰσοικίσασθαι ταῖς διανοίαις, ἐκθνήσκουσι χλευάζοντες· ὅσοι δὲ παιδείας ὀρθῆς ἐγεύσαντο, τὴν ἐπ' ἀσέμνοισι πράγμασι σεμνοποιίαν καταπλαγέντες οἰκτίζονται τοὺς χρωμένους, ἀθλιωτέρους, ὅπερ εἰκός, ὑπολαμβάνοντες εἶναι τῶν τιμωμένων, μεταβεβληκότας εἰς ἐκεῖνα τὰς ψυχὰς, ὡς ἀνθρωποειδῆ θηρία **81** περινοστεῖν δοκεῖν. ἀνελῶν οὖν ἐκ τῆς ἱεράς νομοθεσίας πᾶσαν τὴν τοιαύτην ἐκθέωσιν ἐπὶ τὴν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ὄντος θεοῦ τιμὴν ἐκάλεσεν, ἑαυτοῦ τιμῆς οὐ προσδεόμενος-οὐ γὰρ ἑτέρου χρεῖος ἦν ὁ αὐταρκέστατος ἑαυτῷ-, βουλόμενος δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀνοδίαις πλαζόμενον εἰς ἀπλανεστάτην ἄγειν ὁδόν, ἵν' ἐπόμενον τῇ φύσει τὸ ἄριστον εὔρηται τέλος, ἐπιστήμην τοῦ ὄντως ὄντος, ὅς ἐστι τὸ πρῶτον ἀγαθὸν καὶ τελεώτατον, ἄφ' οὗ τὸν τρόπον πηγῆς ἄρδεται τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ τὰ ἐπὶ μέρος ἀγαθὰ.

82 Διειλεγμένοι καὶ περὶ τῆς δευτέρας παραινέσεως ὅσα οἶόν τε ἦν, τὴν ἐπομένην κατὰ τὸ ἐξῆς ἀκριβώσωμεν· ἔστι δὲ μὴ λαμβάνειν ὄνομα θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ (Exod. 20, 7). τὰ μὲν οὖν τῆς τάξεως γνῶριμα τοῖς τὴν διάνοιαν ὀξυδοροκοῦσιν· ὄνομα γὰρ αἰεὶ δεύτερον ὑποκειμένου **83** πράγματος, σκιᾶ παραπλήσιον, ἢ παρέπεται σώματι. προειπὼν οὖν περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τιμῆς τοῦ αἰεὶ ὑπάρχοντος, ἐπομένως τῷ τῆς ἀκολουθίας εἰρμῷ τὰ πρόποντα καὶ περὶ τῆς κλήσεως εὐθύς παρήγγειλε· πολύτροποι γὰρ καὶ πολυειδεῖς αἱ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων **84** ἀμαρτίαι. κάλλιστον δὴ καὶ βιωφελέστατον καὶ ἀρμόττον λογικῇ φύσει τὸ ἀνώμοτον, οὕτως | ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστου δεδιδασγμένη, ὡς τοὺς λόγους ὄρκους εἶναι νομίζεσθαι. δεύτερος δέ, φασί, πλοῦς τὸ εὐορκεῖν· **85** ἤδη γὰρ ὁ γε ὁμνὺς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται. μελλητῆς οὖν ἔστω καὶ βραδύς, εἴ πως ἐνδέχοιτο ταῖς ὑπερθέσεσιν ἀπώσασθαι τὸν ὄρκον· εἰ δὲ τις ἀνάγκη βιάζοιτο, περισκεπτέον οὐ παρέργως ἕκαστα τῶν ἐμφερομένων· **86** τὸ γὰρ πρᾶγμα οὐ μικρόν, εἰ καὶ τῷ ἔθει καταφρονεῖται. μαρτυρία γάρ ἐστι θεοῦ περὶ πραγμάτων ἀμφισβητουμένων ὄρκος· μάρτυρα δὲ καλεῖν ἐπὶ ψεύδει θεὸν ἀνοσιώτατον. ἴθι γὰρ, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ διάκυψον εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ὁμνύναι διάνοιαν ἐπὶ ψεύδει· θεάσῃ γὰρ αὐτὴν

οὐκ ἡρεμοῦσαν, ἀλλὰ θορύβου καὶ ταραχῆς μεστήν, κατηγορουμένην **87** καὶ πάσας ὕβρεις καὶ βλασφημίας ὑπομένουσαν. ὁ γὰρ ἐκάστη ψυχῇ συμπεφυκῶς καὶ συνοικῶν ἔλεγχος, οὐδὲν εἰωθὼς παραδέχεσθαι τῶν ὑπαιτίων, μισοπονήρῳ καὶ φιλαρέτῳ χρώμενος ἀεὶ τῇ φύσει, κατήγορος ὁμοῦ καὶ δικαστῆς ὁ αὐτὸς ὢν, διακινηθεὶς ὡς μὲν κατήγορος αἰτιᾶται, κατηγορεῖ, δυσωπεῖ, πάλιν δ' ὡς δικαστῆς διδάσκει, νουθετεῖ, παραινεῖ μεταβάλλεσθαι· κὰν μὲν ἰσχύση πείσαι, γεγηθὼς καταλλάττεται, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἀσπονδεὶ πολεμεῖ μήτε μεθ' ἡμέραν μήτε νύκτωρ ἀφιστάμενος, ἀλλὰ κεντῶν καὶ τιτρώσκων ἀνίατα, μέχρις ἂν τὴν ἀθλίαν καὶ **88** ἐπάρατον ζωὴν ἀπορρήξῃ. τί λέγεις, εἴποιμ' ἂν πρὸς τὸν ἐπίορκον, τολμήσεις τινὶ τῶν σεαυτοῦ γνωρίμων φάναι προσελθῶν· ὦ οὗτος, ἃ μήτ' εἶδες μήτ' ἤκουσας, ὡς ἰδῶν, ὡς ἀκούσας, ὡς παρηκολουθηκῶς ἅπασιν, ἀφικόμενός μοι μαρτύρησον; ἐγὼ μὲν γε οὐκ οἶμαι· **89** μανίας γὰρ ἀθεραπεύτου τὸ ἔργον. ἐπεὶ τίσιν ὀφθαλμοῖς νήφων καὶ ἐν σεαυτῷ δοκῶν εἶναι προσιδῶν τὸν φίλον ἐρεῖς· διὰ τὴν ἐταιρίαν ἀδικοπράγει, παρανόμει, συνασέβει μοι; δῆλον γὰρ ὡς, εἰ ταῦτ' ἀκούσαι, πολλὰ χαίρειν φράσας ἐταιρίᾳ τῇ νομιζομένη καὶ κακίστας αὐτόν, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιούτῳ φιλίας ἐκοινωνήσεν, ἀποπηθήσεται καθάπερ ἀπὸ **90** θηρὸς ἀγριαίνοντος καὶ λευττηκότος. εἶτα, πρὸς ἃ μηδὲ φίλον ἄγειν τολμήσεις, ἐπὶ ταῦτα θεὸν μάρτυρα καλῶν οὐκ ἐρυθριάς, τὸν πατέρα καὶ ἡγεμόνα τοῦ κόσμου; πότερον ἐπιστάμενος, ὅτι πάνθ' ὄρα καὶ **91** πάντων ἀκούει, ἢ τοῦτ' ἀγνοῶν; | εἰ μὲν οὖν ἀγνοῶν, ἄθεός τις εἶ, πηγὴ δὲ πάντων ἀδικημάτων ἀθεότης· πρὸς δὲ τῷ ἀθέῳ καὶ καταστρατηγεῖς τὸν ὄρκον, ὁμνυς κατὰ τοῦ μὴ προσέχοντος ὡς ἐπιμελουμένου τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων· εἰ δ' ὅτι προνοεῖ σαφῶς οἶδας, ὑπερβολὴν ἀσεβείας οὐκ ἀπολέλοιπας λέγων, εἰ καὶ μὴ στόματι καὶ γλώττῃ, τῷ γοῦν συνειδότι πρὸς θεόν· τὰ ψευδῆ μοι μαρτύρει, συγκακούργει, συρραδιούργει· μία μοι τοῦ παρ' ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν ἐλπίς τὸ παρακαλύψασθαι σε τὴν ἀλήθειαν· ὑπὲρ ἑτέρου πονηρὸς γενοῦ, ὑπὲρ τοῦ χειρόνος ὁ κρείττων, ὑπὲρ ἀνθρώπου καὶ ταῦτα **92** μοχθηροῦ θεοῦ ὁ πάντων ἄριστος. εἰσὶ δ' οἱ μηδὲ κερδαίνειν τι μέλλοντες ἔθει πονηρῷ κατακόρως καὶ ἀνεξετάστως ὁμνύουσιν ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, οὐδενὸς ἀμφισβητουμένου τὸ παράπαν, τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ προσαναπληροῦντες ὄρκους, ὡς οὐκ ἄμεινον ὄν ἀποκοπὴν ῥημάτων μᾶλλον δὲ καὶ ἀφωνίαν ὑποστῆναι παντελεῖ· φύεται γὰρ ἐκ πολυορκίας **93** ψευδορκία καὶ ἀσέβεια. διὸ χρὴ τὸν μέλλοντα ὁμνύναι πάντ' ἐπιμελῶς ἐξητακέναι καὶ σφόδρα περιττῶς, τὸ πρᾶγμα, εἰ εὐμέγεθες καὶ εἰ γέγονεν ὄντως καὶ εἰ πραχθὲν κατέλιπε παγίως, ἑαυτόν, εἰ καθαρεύει ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ γλῶτταν, τὴν μὲν παρανομίας, τὸ δὲ μiasμάτων, τὴν δὲ βλασφημιῶν· οὐ γὰρ ὅσιον, δι' οὗ στόματος τὸ ἱερώτατον ὄνομα **94** προφέρεται τις, διὰ τούτου φθέγγεσθαι τι τῶν αἰσχυρῶν. ἐρευνάτω δὲ καὶ τόπον καὶ καιρὸν ἐπιτηδεῖον· οἶδα γὰρ οἶδά τις ἐν βεβήλοις καὶ ἀκαθάρτοις χωρίοις, ἐν οἷς οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς ἀλλ' οὐδὲ τῶν ὀθνείων πρεσβύτου τινὸς εὔ βεβιωκότος ἄξιον μεμνήσθαι, διομνυμένους καὶ ὅλας ῥήσεις ὄρκων συνείροντας, τῷ τοῦ θεοῦ πολυωνύμῳ κατα-

95 χρησαμένους ὀνόματι ἔνθα μὴ δεῖ πρὸς ἀσέβειαν. ὁ δὲ τῶν λεχθέντων ὀλιγώρως ἔχων ἴστω τὸ μὲν πρῶτον μιαρὸς καὶ ἀκάθαρτος ὢν, εἴθ' ὡς αἰεὶ αἰ μέγιστα τῶν τιμωριῶν ἐφεδρεύουσιν αὐτῷ, τῆς ἐφόρου τῶν ἀνθρωπείων δίκης ἀτρέπτως καὶ ἀπαρηγορήτως ἐπὶ τοῖς οὕτω μεγάλοις ἀδικήμασιν ἐχούσης, ἥτις, ὅταν μὴ παραχρῆμα κολάζειν ἀξιοῖ, ἐπὶ πολλῷ δανείζειν ἔοικε τὰς τιμωρίας, | ἄς, ὅταν ἦ καιρὸς, ἀναπράττει μετὰ τοῦ κοινῆ συμφέροντος.

96 Τέταρτόν ἐστι παράγγελμα τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἐβδόμης, ἵν' εὐαγῶς καὶ ὀσίως ἄγῃται. ταύτην ἔναι μὲν τῶν πόλεων ἑορτάζουσιν ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς κατὰ θεὸν νομηγίας διαριθμούμεναι, τὸ δὲ **97** Ἰουδαίων ἔθνος συνεχῶς <ἡμέρα>ς ἕξ διαλείποντες αἰεὶ. λόγος δ' ἐστὶν ἀναγραφεῖς ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοσμοποιίαν, περιέχων αἰτίαν ἀναγκαίαν· ἐν γὰρ ἕξ ἡμέραις φησὶ κτισθῆναι τὸν κόσμον, τῇ δ' ἐβδόμῃ παυσάμενον τῶν ἔργων τὸν θεὸν ἄρξασθαι τὰ γεγονότα καλῶς **98** θεωρεῖν. ἐκέλευσεν οὖν καὶ τοὺς μέλλοντας ἐν ταύτῃ ζῆν τῇ πολιτείᾳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ κατὰ τοῦθ' ἐπεσθαι θεῷ, πρὸς μὲν ἔργα τρεπομένους ἐφ' ἡμέρας ἕξ, ἀνέχοντας δὲ τῇ ἐβδόμῃ καὶ φιλοσοφούντας καὶ θεωρίας μὲν τῶν τῆς φύσεως σχολάζοντας, ἐπισκοποῦντας δὲ καὶ εἴ τι μὴ καθαρῶς ἐν ταῖς προτέραις ἐπράχθη, λόγον καὶ εὐθύνας ὧν εἶπον ἢ ἔδρασαν παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντας ἐν τῷ τῆς ψυχῆς βουλευτηρίῳ, συνεδρευόντων καὶ συνεξεταζόντων τῶν νόμων εἰς τε τὴν τῶν παροραθέντων κατόρθωσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ μηδὲν αὖθις **99** ἕξαμαρτάνειν προφυλακῆν. ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς ἅπαξ κατεχρήσατο ταῖς ἕξ ἡμέραις πρὸς τὴν τοῦ κόσμου τελείωσιν μήκους χρόνων οὐ προσδεόμενος· ἀνθρώπων δ' ἕκαστος ἄτε θνητῆς φύσεως μετέχων καὶ μυρίων ἔνδειξ ὧν πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας ὀφείλει μὴ κατοκνεῖν ἐκπορίζειν τὰ ἐπιτήδεια μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου διαναπαυόμενος τὰς **100** ἱερᾶς ἐβδομάδας. ἄρ' οὐ παγκάλῃ παραίνεσις καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἱκανωτάτη προτρέψασθαι καὶ διαφερόντως εἰς εὐσέβειαν; "ἔπου" φησὶν "αἰεὶ θεῷ· παράδειγμα προθεσμίας ἔστω σοι πράξεων ἐν ἕξαήμερον αὐταρκέστατον, ἐν ᾧ τὸν κόσμον ἐδημιούργει· παράδειγμα καὶ τοῦ δεῖν φιλοσοφεῖν ἢ ἐβδόμῃ, καθ' ἣν ἐπιδεῖν λέγεται ἃ εἰργάσατο, ὅπως καὶ αὐτὸς ἐπιθεωρῆς τὰ φύσεως καὶ τὰ ἴδια ὅσα συντείνει πρὸς εὐδαι- **101** μονίαν". τοιοῦτον οὖν ἀρχέτυπον τῶν ἀρίστων βίων, πρακτικῷ τε καὶ θεωρητικῷ, μὴ παρέλθωμεν, ἀλλ' αἰεὶ πρὸς αὐτὸ βλέποντες ἐναργεῖς εἰκόνας καὶ τύπους ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐγχαράττωμεν ἐξομοιοῦντες θνητὴν φύσιν ὡς ἔνεστιν ἀθανάτῳ κατὰ τὸ λέγειν καὶ πράττειν ἃ χρῆ. πῶς δὲ | λέγεται ἐν ἕξ ἡμέραις γεγενῆσθαι τὸν κόσμον ὑπὸ θεοῦ τοῦ μηδὲ χρόνων εἰς τὸ ποιεῖν δεομένου, μεμήνηται διὰ τῶν ἀλληγορηθέντων **102** ἐν ἑτέροις. τὴν μέντοι προνομίαν, ἥς ἐν τοῖς οὖσιν ἐβδομάς ἡξίωται, δηλοῦσιν οἱ περὶ τὰ μαθήματα διατρίψαντες, ἐπιμελῶς πάνυ καὶ πεφροντισμένως αὐτὴν ἐξιχνεύσαντες. ἦδε γὰρ ἐστὶν ἢ ἐν ἀριθμοῖς παρθένος, ἢ ἀμήτωρ φύσις, ἢ μονάδος οἰκειοτάτη καὶ ἀρχῆς, ἢ ἰδέα τῶν πλανήτων, ἐπεὶ καὶ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας μονάς· ἐκ γὰρ μονάδος καὶ ἐβδομάδος οὐρανὸς ὁ ἀσώματος, τὸ παράδειγμα τοῦ ὄρατοῦ.

103 πέπηγε δ' ὁ οὐρανὸς ἔκ τε τῆς ἀμερίστου φύσεως καὶ τῆς μεριστῆς· ἡ μὲν οὖν ἀμέριστος τὴν πρώτην καὶ ἀνωτάτω καὶ ἀπλανῆ περιφορὰν εἴληχεν, ἦν μονὰς ἐπισκοπεῖ, ἡ δὲ μεριστὴ τὴν καὶ δυνάμει καὶ τάξει δευτέραν, ἧς ἐπιτροπεύει ἑβδομάς, ἣτις ἕξαχῆ διανεμηθεῖσα τοὺς ἐπι-
104 καλουμένους ἑπτὰ πλάνητας εἰργάσατο· οὐκ ἔπειδὴ πεπλάνηταί τι τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν θείας καὶ μακαρίας καὶ εὐδαίμονος φύσεως μετεσχη-
κότων, οἷς πᾶσι τὸ ἀπλανὲς οἰκειότατον-τὴν γοῦν ἐν ὁμοίῳ ταυτό-
τητα σῶζοντα δολιχεύει τὸν αἰῶνα μηδεμίαν ἐνδεχόμενα τροπὴν καὶ
μεταβολήν-, ἀλλ' ὅτι περιπολοῦνται ὑπεναντίως τῇ ἀμερίστῳ καὶ
ἕξωτάτω σφαίρα, πλάνητες ὠνομάσθησαν οὐ κυρίως ὑπ' ἀνθρώπων
εἰκαιοτέρων, οἱ τὴν ἰδίαν πλάνην τοῖς οὐρανόις ἐπεφήμισαν, ἀ τὴν τοῦ
105 θείου στρατοπέδου τάξιν οὐδέποτε λείπει. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἔτι
πλείω τετίμηται ἡ ἑβδομάς· ἐπ' οὐδενὶ δ' οὕτω προνομίας ἔτυχεν ἢ
τῷ μάλιστα τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἐμφαίνεσθαι δι' αὐτῆς·
ὡς γὰρ διὰ κατόπτρου φαντασιοῦται ὁ νοῦς θεὸν δρῶντα καὶ κοσμο-
ποιοῦντα καὶ τῶν ὅλων ἐπιτροπεύοντα.

106 Μετὰ δὲ τὰ περὶ τῆς ἑβδόμης παραγγέλλει πέμπτον παράγ-
γελμα τὸ περὶ γονέων τιμῆς τάξιν αὐτῶ δούς τὴν μεθόριον τῶν δυοῖν
πεντάδων· τελευταῖον γὰρ ὃν τῆς προτέρας, ἐν ἣ τὰ ἱερώτατα προστάττεται,
107 συνάπτει καὶ τῇ δευτέρᾳ περιεχούσῃ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια. αἴτιον
δ' ὡς οἶμαι τόδε· τῶν γονέων ἡ φύσις ἀθανάτου καὶ θνητῆς οὐσίας
ἔοικεν εἶναι μεθόριος, θνητῆς μὲν διὰ τὴν πρὸς | ἀνθρώπους καὶ τὰ
ἄλλα ζῶα συγγένειαν κατὰ τὸ τοῦ σώματος ἐπίκληρον, ἀθανάτου δὲ διὰ
108 τὴν τοῦ γεννᾶν πρὸς θεὸν τὸν γεννητὴν τῶν ὅλων ἕξομοίωσιν. ἤδη
μὲν οὖν τινες τῇ ἑτέρᾳ μερίδι προσκληρώσαντες ἑαυτοὺς ἔδοξαν τῆς
ἑτέρας ὀλιγωρεῖν· ἄκρατον γὰρ ἐμφορησάμενοι τὸν εὐσεβείας πόθον,
πολλὰ χαίρειν φράσαντες ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ὅλον ἀνέθεσαν τὸν
109 οἰκείον βίον θεραπείᾳ θεοῦ. οἱ δ' οὐδὲν ἕξω τῶν πρὸς ἀνθρώπους
δικαιωμάτων ἀγαθὸν ὑποτοπήσαντες εἶναι μόνην τὴν πρὸς ἀνθρώπους
ὁμιλίαν ἠσπᾶσαντο, τῶν τε ἀγαθῶν τὴν χρῆσιν ἕξ ἴσου πᾶσι παρ-
έχοντες διὰ κοινωνίας ἕμερον καὶ τὰ δεινὰ κατὰ δύναμιν ἐπικουφίζειν
110 ἀξιοῦντες. τούτους μὲν οὖν φιλανθρώπους, τοὺς δὲ προτέρους φιλοθέους
ἐνδίκως ἂν εἴποι τις, ἡμιτελεῖς τὴν ἀρετὴν· ὁλόκληροι γὰρ οἱ παρ'
ἀμφοτέροις εὐδοκιμοῦντες. ὅσοι δὲ μήτ' ἐν τοῖς πρὸς ἀνθρώπους
ἕξετάζονται, συνηθόμενοι μὲν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς, συναλγοῦντες δ'
ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, μήτ' εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος περιέχονται, μετα-
βεβληκέναι δόξαιεν ἂν εἰς θηρίων φύσιν· ὧν τῆς ἀγριότητος οἴσονται τὰ
πρωτεῖα οἱ γονέων ἀλογοῦντες, ἑκατέρας μερίδος ὄντες ἐχθροὶ καὶ τῆς
111 πρὸς θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους. ἐν δυσὶν οὖν δικαστηρίοις,
ἀ δὴ μόνα ἐστὶν ἐν τῇ φύσει, μὴ ἀγνοεῖτωσαν ἑαλωκότες, ἀσεβείας μὲν
ἐν τῷ θείῳ, διότι τοὺς ἕκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντας καὶ
κατὰ τοῦτο μιμησαμένους θεὸν οὐ περιέπουσι, μισανθρωπίας δ' ἐν τῷ
112 κατ' ἀνθρώπους. τίνα γὰρ ἕτερον εὔ ποιήσουσιν οἱ τῶν συγγενεστάτων
καὶ τὰς μεγίστας παρασχομένων δωρεὰς ὀλιγωροῦντες, ὧν ἔναι δι'
ὑπερβολὴν οὐδ' ἀμοιβὰς ἐνδέχονται; πῶς γὰρ ἂν ὁ γεννηθεὶς ἀντι-

γεννηῖσαι δύναιτο τοὺς σπείραντας, κλῆρον ἐξαίρετον τῆς φύσεως χαρι-
 σαμένης πρὸς παῖδας γονεῦσιν εἰς ἀντίδοσιν ἔλθειν οὐ δυνάμενον; ὅθεν
 καὶ σφόδρα προσῆκεν ἀγανακτεῖν, εἰ μὴ πάντα ἔχοντες ἀντιχαρίζεσθαι
113 μηδὲ τὰ κουφότατα ἐθελήσουσιν. οἷς δεόντως ἂν εἴποιμι· τὰ θηρία
 πρὸς ἀνθρώπους ἡμεροῦσθαι δεῖ· καὶ πολλάκις ἔγνω ἡμερωθέντας
 λέοντας, ἄρκτους, | παρδάλεις, οὐ μόνον πρὸς τοὺς τρέφοντας διὰ τὴν
 ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις χάριν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἕνεκά μοι
 δοκῶ τῆς πρὸς ἐκείνους ὁμοιότητος· καλὸν γὰρ αἰεὶ τῷ κρείττονι τὸ χειρὸν
114 ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα. νυνὶ δ' ἀναγκασθήσομαι τάναντία
 λέγειν· μιμηταὶ θηρίων ἐνίων, ἀνθρώποι, γίνεσθε. τοὺς ὠφεληκότας
 ἀντωφελεῖν ἐκεῖνα οἶδε καὶ πεπαίδευται· κύνες οἰκουροὶ προασπί-
 ζουσι καὶ προαποθνήσκουσι τῶν δεσποτῶν, ὅταν κίνδυνός τις ἐξαπιναίως
 καταλάβῃ· τοὺς δ' ἐν ταῖς ποίμναις φασὶ προαγωνιζομένους τῶν
 θρεμμάτων ἄχρι νίκης ἢ θανάτου παραμένειν ὑπὲρ τοῦ διατηρῆσαι τοὺς
115 ἀγελάρχας ἀζημίους. εἴτ' οὐκ αἰσχυρῶν ἐστὶν αἰσχυριστον, ἐν χαρίτων
 ἀμοιβαῖς ἀνθρώπον ἡττηθῆναι κυνός, τοῦ θηρίων θρασυτάτου τὸ
 ἡμερώτατον ζῶον; ἀλλ' εἰ μὴ τοῖς χερσαίοις ἀναδιδασκόμεθα, πρὸς
 τὴν πτηνὴν καὶ ἀεροπόρον μετίωμεν φύσιν ἃ χρὴ παρ' αὐτῆς μαθησό-
116 μενοι. τῶν πελαργῶν οἱ μὲν γηραιοὶ καταμένουσιν ἐν ταῖς νεοττιαῖς
 ἀδυνατοῦντες ἵπτασθαι, οἱ δὲ τούτων παῖδες ὀλίγου δέω φάναι γῆν καὶ
 θάλατταν ἐπιποτώμενοι πανταχόθεν ἐκπορίζουσι τοῖς γονεῦσι τὰ ἐπι-
117 τήδεια· καὶ οἱ μὲν ἀξίως τῆς ἡλικίας ἡρεμοῦντες ἐν ἀφθονίᾳ διατελοῦσι
 τῇ πάσῃ τρυφῶντες, οἱ δὲ τὰς εἰς τὸν πορισμὸν κακοπαθείας ἐπε-
 λαφρίζόμενοι τῷ εὐσεβεῖν καὶ τῷ προσδοκᾶν ἐν γῆρᾳ τὰ αὐτὰ πείσεσθαι
 ὑπὸ τῶν ἐκγόνων ἀναγκαῖον ὄφλημα ἀντεκτίνουσιν, ἐν καιρῷ καὶ
 λαβόντες αὐτὸ καὶ ἀνταποδιδόντες, ὅτ' οὐδέτεροι τρέφειν αὐτοὺς δύνανται,
 παῖδες μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, γονεῖς δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου·
 ὅθεν αὐτοδιδάκτῳ τῇ φύσει νεοττοτροφηθέντες γηροτροφοῦσι χαίροντες.
118 ἄρ' οὐκ ἀξίον ἐπὶ τούτοις ἀνθρώπους, ὅσοι γονέων ἀμελοῦσιν, ἐγκα-
 λύπτεσθαι καὶ κακίξειν ἑαυτοὺς, ὠλιγωρηκότας ὧν ἢ μόνων ἢ πρὸ τῶν
 ἄλλων ἀναγκαῖον ἦν πεφροντικέναι, καὶ ταῦτ' οὐ διδόντας μᾶλλον ἢ
 ἀποδιδόντας; παίδων γὰρ ἴδιον οὐδέν, ὃ μὴ γονέων ἐστίν, ἢ οἴκοθεν
119 ἐπιδεδωκότων ἢ τὰς αἰτίας τῆς κτήσεως παρασχομένων. εὐσέβειαν δὲ
 καὶ ὁσιότητα, τὰς ἀρετῶν ἡγεμονίδας, ἄρα γ' ἐντὸς ὅρων ἔχουσι τῶν
 ψυχῶν; ὑπερορίους μὲν οὖν ἀπεληγάκασιν καὶ πεφυγαδεύκασιν· θεοῦ γὰρ
 ὑπηρεταὶ πρὸς | τέκνων σπορὰν οἱ γονεῖς· ὃ δ' ὑπηρετὴν ἀτιμάζων
120 συνατιμάζει καὶ τὸν ἄρχοντα. τῶν δ' εὐτολμοτέρων ἀποσεμνύνοντες τὸ
 γονέων ὄνομά φασὶ τινες, ὡς ἄρα πατὴρ καὶ μήτηρ ἐμφανεῖς εἰσι θεοί,
 μιμούμενοι τὸν ἀγέννητον ἐν τῷ ζῶοπλαστεῖν· ἀλλὰ τὸν μὲν εἶναι τοῦ
 κόσμου θεόν, τοὺς δὲ μόνων ὧν ἐγέννησαν. ἀμήχανον δ' εὐσεβεῖσθαι
 τὸν ἀόρατον ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ἐμφανεῖς καὶ ἐγγυὺς ὄντας ἀσεβούντων.
121 Τοσαῦτα καὶ περὶ γονέων τιμῆς φιλοσοφήσας τέλος ἐπι-
 τίθησι τῇ ἐτέρᾳ καὶ θειοτέρᾳ πεντάδι. τὴν δ' ἐτέραν ἀναγραψάμενος
 περιέχουσιν ἀπαγορεύσεις τῶν πρὸς ἀνθρώπους ἀπὸ μοιχείας ἄρχεται,
122 μέγιστον ἀδικημάτων τοῦτ' εἶναι ὑπολαβῶν. πρῶτον μὲν γὰρ πηγῆν

ἔχει φιληδονίαν, ἥ καὶ τὰ σώματα θρύπτει τῶν ἐχόντων καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ἐκλύει τόνους καὶ τὰς οὐσίας διαφθείρει πάντα δίκην ἀσβέστου πυρὸς ὧν ἂν προσάψηται καταφλέγουσα καὶ μηδὲν σῶον ἀπολείπουσα **123** τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἔπειτ' ἀναπείθει τὸν μοιχὸν οὐκ ἀδικεῖν μόνον ἀλλὰ καὶ διδάσκειν συναδικεῖν ἐν ἀκοινωνήτοις πράγμασι κοινωνίαν τιθέμενον· οἴστρου γὰρ [τοῦ] κατασχόντος, ἀμήχανον λαβεῖν τέλος δι' ἑνὸς μόνου τὰς ὀρέξεις, ἀλλὰ δεῖ πάντως δύο κοινοπραγῆσαι, τὸν μὲν ὑψηλοῦ τὸν δὲ γνωρίμου τάξιν λαβόντα, πρὸς ἀκρασίας καὶ **124** λαγνείας βεβαίωσιν, αἰσχίστων κακῶν. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἐνεστὶν εἰπεῖν, ὡς τὸ σῶμα μόνον διαφθείρεται τῆς μοιχευομένης γυναικός, ἀλλ', εἰ δεῖ τάληθῆς εἰπεῖν, ἡ ψυχὴ πρὸ τοῦ σώματος εἰς ἀλλοτρίωσιν ἐθίζεται διδασκομένη **125** πάντα τρόπον ἀποστρέφεται καὶ μισεῖν τὸν ἄνδρα. καὶ ἦττον ἂν ἦν δεινόν, εἰ τὸ μῖσος ἐπεδείκνυτο ἐμφανές-τὰ γὰρ ἐν περιόπτῳ ῥᾶον φυλάξασθαι-· νυνὶ δὲ δυσυπονόητον καὶ δυσθῆρατόν ἐστι, πανούργους τέχναις συσκιαζόμενον καὶ τὴν ἐναντίαν ἔστιν ὅτε τοῦ φιλεῖν δόξαν ἐμποιοῦν **126** γοητείαις τισὶ καὶ ἀπάταις. ἀναστάτους γε μὴν τρεῖς ἀποδεικνύουσιν οἴκουσ, τὸν τε τοῦ παρασπονδομένου ἄνδρός, ὃς τὰς ἐπὶ γάμοις εὐχὰς καὶ τὰς ἐπὶ γνησίαις παισὶν ἐλπίδας περικόπτεται, καὶ δύο δ' ἑτέρουσ τὸν τε τοῦ μοιχοῦ καὶ τὸν τῆς γυναικός· καὶ γὰρ τούτων ἑκάτερος **127** ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ τῶν μεγίστων ὄνειδῶν ἀναπίμπλαται. καὶ πολυάνθρωποι μὲν τύχουσιν αἱ συγγένειαι διὰ τὰς ἐπιγαμίας καὶ τὰς ἄλλων πρὸς ἄλλουσ ἐπιμιξίας, ἀψεται καὶ τῆς πόλεως ἀπάσης ἐν κύκλω **128** βαδίζον τὰδίκημα. παγχάλεπόν γε μὴν | καὶ ὁ τῶν τέκνων ἐπαμφοτερισμός· μὴ γὰρ ἀγνευούσης γυναικός, ἀμφίδοξον καὶ ἄδηλον, τὰ ἀποκούμενα τίνος ἐστὶ τῆ ἀληθείᾳ πατρός· εἶτα λανθάνοντος τοῦ πράγματος, οἱ μοιχίδιοι τὴν τῶν γνησίων παρασπασάμενοι τάξιν ἀλλοτρίαν γενεὰν νοθεύουσι καὶ κληρὸν ὅσον τῷ δοκεῖν πατρῶον οὐδὲν προσήκοντα **129** διαδέξονται. καὶ ὁ μὲν μοιχὸς ἐφυβρίσας καὶ ἐναπερυγῶν τὸ πάθος, ἐπίληπτον σπορὰν σπείρας, ὅταν ἀποπλησθῆ τῆς ἐπιθυμίας, οἰχήσεται καταλιπὼν, γέλωτα θέμενος τὴν τοῦ παρανομηθέντος ἄγνοϊαν· ὁ δ' οἷα τυφλὸς μηδὲν τῶν ὑποικουρημένων ἐπιστάμενος ὡς οἰκειότατα ἔκγονα **130** τὰ ἐκ τῶν πολεμιοτάτων θεραπεύειν ἀναγκασθήσεται. φανερόν δ' εἰ γένοιτο τὰδίκημα, κακοδαιμονέστατοι γένοιντ' ἂν οἱ μηδὲν ἡδικοκότες ἄθλιοι παῖδες, μηδετέρῳ γένει προσνεμηθῆναι δυνάμενοι, μήτε τῷ τοῦ **131** γήμαντος μήτε τῷ τοῦ μοιχοῦ. τοιαύτας συμφορὰς ἀπεργαζομένης τῆς ἐκνόμου μίξεως, εἰκότως στυγητὸν καὶ θεομίσητον πρᾶγμα, μοιχεῖα, πρῶτον ἀδικημάτων ἀνεγράφη. **132** Δεύτερον δὲ πρόσταγμα μὴ ἀνδροφονεῖν. ἀγελαστικὸν γὰρ καὶ σύννομον ζῶον τὸ ἡμερώτατον ἄνθρωπον ἢ φύσις γεννήσασα πρὸς ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν ἐκάλεσε, λόγον δοῦσα συναγωγὸν εἰς ἄρμονίαν καὶ κρᾶσιν ἡθῶν. ὁ δὲ κτείνων τινὰ μὴ ἀγνοεῖτω νόμους φύσεως καὶ **133** θεσμοὺς ἀνατρέπων καλῶς καὶ συμφερόντως ἅπασι γραφέντας. ἴστω μέντοι καὶ ἱεροσυλίας ἔνοχος ὧν τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ κτημάτων σεσυληκώς· τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἀγιώτερον ἀνάθημα ἀνθρώπου; χρυσὸς μὲν καὶ ἄργυρος καὶ λίθοι πολυτελεῖς καὶ ὅσαι ἄλλαι τιμαλφέσταται

134 ὕλαι κόσμος οἰκοδομημάτων ἐστίν, ἄψυχος ἀψύχων· ἄνθρωπος δέ, ζῶν ἄριστον κατὰ τὸ κρεῖττον τῶν ἐν αὐτῷ, τὴν ψυχὴν, συγγενέστατος τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας οὐρανῶ, ὡς δ' ὁ τῶν πλείστων λόγος, καὶ τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ, τῶν ἐπὶ γῆς ἀπάντων οἰκειότατον ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τῆς αἰδίου καὶ εὐδαίμονος ἰδέας τὸν νοῦν λαβῶν.

135 Τρίτον δ' ἐστὶ τῆς δευτέρας πεντάδος παράγγελμα μὴ κλέπτειν. ὁ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπικεχηνῶς κοινὸς πόλεως ἐχθρὸς, βουλήσει μὲν τὰ πάντων δυνάμει δὲ τὰ τινῶν ὑφαιρούμενος, τῷ τῆν μὲν πλεονεξίαν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνεσθαι, τὸ δ' ἀσθενὲς ὑστερίζον εἰς

136 βραχὺ στέλλεσθαι καὶ μόνον | φθάνειν ἐπ' ὀλίγους. ὅσοι τοίνυν τῶν κλεπτῶν ἰσχὺν προσέλαβον, ὅλας συλῶσι πόλεις ἀλογοῦντες τιμωριῶν διὰ τὸ ἐπικυδέστεροι τῶν νόμων εἶναι δοκεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ὀλιγαρχικοὶ τὰς φύσεις, οἱ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐπιθυμοῦντες, οἱ τὰς μεγάλας ἐργαζόμενοι κλοπᾶς, σεμνοῖς ὀνόμασι τοῖς ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἐπι-
137 κρύπτοντες ληστείαν ἀληθῆς ἔργον. ἐκ πρώτης οὖν ἡλικίας ἀναδιδασκείσθω τις μηδὲν λάθρα τῶν ἀλλοτρίων ὑφαιρεῖσθαι, κἂν βραχύτατον ἦ, διότι ἐγχερονίζον ἔθος φύσεως κραταιότερόν ἐστι καὶ τὰ μικρὰ μὴ κωλυόμενα φύεται καὶ ἐπιδίδωσι πρὸς μέγεθος συναυξανόμενα.

138 Κλέπτειν δ' ἀπειπὼν ἐξῆς ψευδομαρτυρεῖν ἀπαγορεύει, πολλοῖς καὶ μεγάλοις καὶ πᾶσι χαλεποῖς τοὺς ψευδομάρτυρας ἐνόχους εἰδώς. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον φθείρουσι τὴν σεμνὴν ἀλήθειαν, ἥς οὐκ ἔστιν ἐν βίῳ κτῆμα ἱερώτερον, ἡλίου τρόπον φῶς τοῖς πράγμασι περιτιθείσης, ἵνα

139 μηδὲν αὐτῶν ἐπισκιάζηται. δεύτερον δὲ πρὸς τῷ ψεύδεσθαι καὶ τὰ πράγματα οἷα νυκτὶ καὶ σκότῳ βαθεῖ περιαμπίσχουσι καὶ συμπράττουσι μὲν τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ἐπιτίθενται δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, ἃ μῆτ' εἶδον μῆτ' ἤκουσαν μῆτ' ἴσασι παγίως εἰδέναί καὶ σφόδρα κατειληφέναι δια-
140 βεβαιούμενοι. προσεξεργάζονται δὲ καὶ τρίτον παρανόμημα τῶν προτέρων ἀργαλεώτερον· ὅταν γὰρ σπάνις ἀποδείξῃ ἢ διὰ λόγων ἢ διὰ γραμμμάτων, ἐπὶ μάρτυρας καταφεύγουσιν οἱ τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντες, ὧν τὰ ῥήματα κανόνες εἰσὶ τοῖς δικασταῖς περὶ ὧν μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι·

μόνοις γὰρ τούτοις ἐπανεχθῆναι ἀνάγκη, μηδενὸς ὄντος ἑτέρου τῶν εἰς ἔλεγχον· ἐξ οὗ συμβαίνει, τοὺς μὲν καταμαρτυρουμένους ἀδικεῖσθαι νικᾶν δυναμένους, τοὺς δὲ προσέχοντας δικαστὰς ἀδίκους καὶ παρα-
141 νόμους ψήφους ἀντὶ νομίμων καὶ δικαίων γράφειν. τὸ μέντοι πανούργημα φθάνει καὶ πρὸς ἀσέβειαν· οὐ γὰρ ἀνωμότοις δικάζειν ἔθος, ἀλλὰ μετὰ φρικωδεστάτων ὄρκων, οὓς παραβαίνουσι πρὸ τῶν ἀπατωμένων οἱ φενακίζοντες, ἐπειδὴ τῶν μὲν τὸ σφάλμα οὐ κατὰ γνώμην, οἱ δ' ἐπιστήμη καταστρατηγοῦσι καὶ ἐκ προνοίας ἀμαρτάνοντες καὶ τοὺς κυρίους τῆς ψήφου συνεξαμαρτάνειν ἀναπειθόντες οὐκ εἰδότας ὃ δρῶσιν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῶν οὐδεμιᾶς ἀξίων κολάσεως. | διὰ μὲν δὴ ταῦτά μοι δοκεῖ ψευδομαρτυρίαν ἀπειπεῖν.

142 Τελευταῖον δ' ἐπιθυμεῖν ἀπαγορεύει νεωτεροποιὸν καὶ ἐπίβουλον τὴν ἐπιθυμίαν εἰδώς. πάντα μὲν γὰρ τὰ ψυχῆς πάθη χαλεπά, κινουῦντα καὶ σεῖοντα αὐτὴν παρὰ φύσιν καὶ ὑγιαίνειν οὐκ ἔωντα, χαλεπώτατον δ' ἐπιθυμία· διὸ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον θύραθεν ἐπεισιδόν

καὶ προσπίπτον ἕξωθεν ἀκούσιον εἶναι δοκεῖ, μόνη δ' ἐπιθυμία τὴν
143 ἀρχὴν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει καὶ ἔστιν ἑκούσιος. τί δ' ἔστιν ὃ
λέγω; τοῦ παρόντος καὶ νομισθέντος ἀγαθοῦ φαντασία διεγείρει καὶ
διανίστησι τὴν ψυχὴν ἡρεμοῦσαν καὶ σφόδρα μετέωρον ἐξαίρει καθάπερ
ὄφθαλμοὺς φῶς ἀναστράψαν· καλεῖται δὲ τοῦτι τὸ πάθος αὐτῆς ἡδονή.
144 τὸ δ' ἐναντίον ἀγαθῷ κακόν, ὅταν ἐκβιασάμενον πληγὴν ἐπενέγκῃ
καίριον, συννοίας καὶ κατηφείας εὐθύς αὐτὴν ἀναπίμπλησιν ἄκουσαν·
145 ὄνομα δὲ [κα]ὶ τούτῳ τῷ πάθει λύπη. ὅταν δὲ τὸ κακὸν μήπω μὲν
εἰσφικισμένον θλίβῃ, μέλλῃ δ' ἀφικνεῖσθαι καὶ παρευτρεπίζηται, πτοίαν
καὶ ἀγωνίαν, ἀποφράδας ἀγγέλους, προεκπέμπει δειματοῦντας· φόβος
146 δὲ προσαγορεύεται τὸ πάθος. ἐπειδὴν δὲ λαβὼν τις ἔννοιαν ἀγαθοῦ μὴ
παρόντος ὀρέγεται τυχεῖν αὐτοῦ, πρὸς μήκιστον τὴν ψυχὴν ἐλαύνων
καὶ ἐπὶ πλείστον ἐκτείνων, ψαῦσαι τοῦ ποθομένου γλιχόμενος, ὥσπερ
ἐπὶ τροχοῦ κατατείνεται, σπεύδων μὲν συλλαβεῖν, ἐφικνεῖσθαι δ' ἀδυνατῶν
καὶ ταῦτόν πεπονθὼς τοῖς τοῦς ἐξαναχωροῦντας διώκουσιν ἐλάττονι μὲν
147 τάχει προθυμία δ' ἀνανταγωνίστῳ. ὅμοιον δέ τι καὶ περὶ τὰς αἰσθήσεις
ἔοικε συμβαίνειν· ὄφθαλμοί τε γὰρ πολλάκις ὄρατοῦ τινος πάνυ μακρὰν
ἀφροσύνην εἰς κατάληψιν ἐλθεῖν ἐπειγόμενοι, τείνοντες αὐτούς, εὖ μάλα
καὶ πλέον τῆς δυνάμεως ἐνεχθέντες, ὠλισθον κατὰ κενοῦ περὶ τὴν
ἀκριβῆ τοῦ ὑποκειμένου γνῶσιν σφαλέντες καὶ προσέτι τὴν ὄψιν τῷ
βιαίῳ καὶ συντόνῳ τῆς ἀτενοῦς προσβολῆς ἀσθενήσαντες ἀμαυροῦνται.
148 καὶ θροῦ πάλιν ἀσαφοῦς ἐκ μακροῦ διαστήματος φερομένου, τὰ ὅσα
ἀνεγερθέντα καὶ ἐπουρίσαντα ἔεται καὶ σπεύδει προσελθεῖν εἰ οἶόν τε
149 ἐγγυτέρω, πόθῳ τοῦ τρανωθῆναι ταῖς ἀκοαῖς τὸν ἦχον· ὃ δ' ἔτι
γὰρ ἀμαυρὸς ὡς ἔοικε προσπίπτει· οὐδὲν τῶν εἰς γνῶσιν τηλαυ-
γέστερον ἐπιδίδωσιν, ὡς ἔτι μᾶλλον τὸν ἀνήνυτον καὶ ἀδιεξίτητον ἐπι-
τείνεσθαι τοῦ καταλαβεῖν ἕμερον, Ταντάλειον τιμωρίαν ἐπιφερούσης τῆς
ἐπιθυμίας· ἐκεῖνός τε γὰρ ὣν ὀρεχθείη πάντων ὅποτε μέλλοι ψαύσειν,
ἀπετύγχανεν, ὃ τε κρατηθεὶς ἐπιθυμία, | διψῶν αἰεὶ τῶν ἀπόντων,
150 οὐδέποτε πληροῦται περὶ κενὴν ἰλυσπώμενος τὴν ὄρεξιν. ὥσπερ τε
τὰ ἐρπηνώδη τῶν νοσημάτων, εἰ μὴ προανακρουσθείη τομαῖς ἢ καύσεσιν,
ἐπιθέοντα σύμπασαν ἐν κύκλῳ καταλαμβάνει τὴν τοῦ σώματος κοινωνίαν
οὐδὲν ἀπαθὲς μέρος ἔωντα, οὕτως, εἰ μὴ λόγος ὁ κατὰ φιλοσοφίαν
ἰατροῦ δίκην ἀγαθοῦ ῥέουσιν τὴν ἐπιθυμίαν ἐπίσχοι, πάντ' ἐξ ἀνάγκης
τὰ τοῦ βίου πράγματα κινηθήσεται παρὰ φύσιν· οὐδὲν γὰρ ἔστιν
ὑπεξηρημένον ὃ διαφεύγει τὸ πάθος, ἀλλ' ὅταν ἄδειαν λάβῃ καὶ ἐκεχειρίαν,
151 ἐπινέμεται καὶ σίνεται πάντα διὰ πάντων. εὐήθες ἴσως μακρηγορεῖν
ἔστι περὶ τῶν οὕτως ἐμφανῶν, ἃ τίς ἀνὴρ ἢ πόλις ἀγνοεῖ καθ' ἑκάστην
οὐχ ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ ὥραν ὡς ἔπος εἶπεῖν ἔλεγχον ἐναργῆ παρι-
στάντα; χρημάτων ἕρως ἢ γυναικὸς ἢ δόξης ἢ τινος ἄλλου τῶν ἡδονῶν
ἀπεργαζομένων ἄρα γε μικρῶν καὶ τῶν τυχόντων αἴτιος γίνεται κακῶν;
152 οὐ διὰ τοῦτον συγγένειαι μὲν ἀλλοτριοῦνται τὴν φυσικὴν εὐνοιαν μεθαρμο-
ζόμεναι πρὸς ἀνήκεστον ἔχθραν, χῶραι δὲ μεγάλαι καὶ πολυάνθρωποι
στάσεις ἐμφυλίους ἐρημοῦνται, γῆ δὲ καὶ θάλαττα πληροῦται τῶν
153 καινουργουμένων αἰεὶ συμφορῶν ναυμαχίαις καὶ πεζαῖς στρατιαῖς; οἵ

γὰρ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πρὸς τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους τραγωδηθέντες πόλεμοι πάντες ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ἐρρύησαν, ἐπιθυμίας ἢ χρημάτων ἢ δόξης ἢ ἡδονῆς· περὶ γὰρ ταῦτα κηραίνει τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.

154 Ἄλις μὲν δὴ τούτων. χρὴ δὲ μηδ' ἐκεῖνο ἀγνοεῖν, ὅτι οἱ δέκα λόγοι κεφάλαια νόμων εἰσὶ τῶν ἐν εἴδει παρ' ὅλην τὴν νομοθεσίαν
155 ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγραφέντων. ὁ μὲν πρῶτος τῶν περὶ μοναρχίας· οὗτοι δὲ δηλοῦσιν, ὅτι ἐν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ ἡγεμῶν καὶ βασιλεὺς εἷς ὁ ἡνιοχῶν καὶ κυβερνῶν τὰ ὅλα σωτηρίως, ὀλιγαρχίαν ἢ ὀχλοκρατίαν, ἐπιβούλους πολιτείας φυομένας παρ' ἀνθρώποις τοῖς κακίστοις ἐξ ἀταξίας καὶ πλεονεξίας, ἐξεληλακῶς ἐκ τοῦ καθαρωτάτου τῆς οὐσίας,
156 οὐρανοῦ. ὁ δὲ δεῦτερος κεφάλαιόν ἐστι πάντων, ὅσα περὶ χειροκμητῶν ἐνομοθετεῖτο, ἀγάλματα καὶ ζόανα καὶ συνόλως ἀφιδρύματα, ὧν γραφικὴ καὶ πλαστικὴ βλαβεραὶ δημιουργοί, κατασκευάζειν οὐκ ἔων οὐδ' ὅσα μύθων πλάσματα προσίεσθαι, θεογαμίαν καὶ θεογονίαν καὶ τὰς ἀμφοτέραις
157 ἐπομένας | ἀμυθητῶν καὶ ἀργαλεωτάτας κῆρας. τῷ δὲ τρίτῳ ὑποστέλλει τὰ τε ἀνώμοτα πάντα καὶ ἐφ' οἷς ὁμνῦναι δεῖ καὶ ὅποτε καὶ ὅπου χρὴ καὶ τίνα καὶ πῶς ἔχοντα κατὰ τε ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ
158 ὅσα ἐπ' εὐόρκοις καὶ τοῦναντίον ἐχρήσθη. τὸ δὲ τέταρτον, τὸ περὶ τῆς ἑβδομάδος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ κεφάλαιον νομιστέον ἑορτῶν καὶ τῶν διατεταγμένων εἰς ἑκάστην ἀγνευτικῶν, περιρραντηρίων τε αἰσιῶν καὶ
159 ἐπηκόων εὐχῶν καὶ θυσιῶν τελείων, αἷς ἢ λατρεία ἐγίνετο. ἑβδόμην δὲ λέγω καὶ τὴν σὺν ἑξάδι τῇ γονιμωτάτῃ καὶ τὴν ἀνευ ἑξάδος, ἐπιπροσθούσαν αὐτῇ, μονάδι ὁμοιουμένην, ὧν ἑκατέρα τὰς ἑορτὰς παραριθμεῖ· μονάδι μὲν τὴν τε ἱερομηνίαν, ἣν σάλπιγγιν ὑποσημαίνουσι, καὶ νηστείαν, ἐν ἣ σιτίων καὶ ποτῶν ἀποχὴ διείρηται, καὶ ἦν Ἑβραῖοι πατρίῳ γλώττῃ Πάσχα προσαγορεύουσιν, ἐν ἣ θύουσι πανδημεὶ αὐτῶν ἕκαστος τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν οὐκ ἀναμένοντες, ἱερωσύνην τοῦ νόμου χαρισάμενου τῷ ἔθνει παντὶ κατὰ μίαν ἡμέραν ἑξαίρετον ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς
160 αὐτουργίαν θυσιῶν· καὶ ἔτι τὴν ἐν ἣ προσφέρεται δράγμα χαριστήριον εὐγονίας καὶ φορᾶς τῆς πεδιάδος δι' ἀσταχύων πληρώσεως· καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης καταριθμουμένην ἑπτὰ ἑβδομάσι πεντηκοστὴν ἡμέραν, ἐν ἣ προσάγειν ἄρτους ἔθος, οἱ καλοῦνται πρωτογεννημάτων ἐτύμωσ, ἐπειδήπερ εἰσὶν ἀπαρχὴ γεννημάτων καὶ καρπῶν ἡμέρου τροφῆς, ἦν
161 ἀνθρώπῳ τῷ ἡμερωτάτῳ ζῶων ἀπένειμεν ὁ θεός. ἑβδομάδι δὲ τὰς μεγίστας καὶ πολυήμερους ἑορτὰς προσένειμε κατὰ τὰς τοῦ ἔτους ἰσημερίας, ἑαρινὴν καὶ μετοπωρινὴν, δύο δυσὶν ἀναθείς, ἑκατέραν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ, τὴν μὲν κατὰ τὸ ἕαρ ἐπὶ τελειώσει τῶν σπειρομένων, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐπὶ συγκομιδῇ καρπῶν ἀπάντων, οὓς καὶ τὰ δένδρα ἤνεγκεν· ἑπτὰ δ' ἡμέραι ἀπενεμήθησαν εἰκότως ἑπτὰ μηνὶ τῆς ἰσημερίας ἑκατέρας, ἵνα μὴν ἕκαστος λαμβάνῃ γέρας ἑξαίρετον μίαν ἱερὰν ἡμέραν ἑορτώδη πρὸς εὐθυμίαν καὶ ἀπόλαυσιν ἐκεχειρίας.
162 ἐμφέρονται δὲ καὶ ἄλλοι νόμοι πάνυ καλῶς τεθέντες, εἰς ἡμερότητα καὶ κοινωνίαν ἀτυφίαν τε καὶ ἰσότητα προκαλούμενοι· τούτων οἱ μὲν εἰσι περὶ τοῦ λεγομένου ἑβδοματικῶ, καθ' ὃ διείρηται πᾶσαν ἀργίην

| τὴν χώραν ἔαν μήτε σπείροντας μήτε ἀρούοντας μήτε δένδρα δια-
 καθαίροντας ἢ τέμνοντας ἢ ὅσ' ἄλλα τῶν κατὰ γεωργίαν ἐπιτελοῦντας·
163 ἔξ γὰρ ἐνιαυτοῖς τὴν τε πεδιάδα καὶ τὴν ὄρεινὴν εἰς καρπῶν γένεσιν
 καὶ δασμῶν ἐτήσιον φορὰν πονηθείσας ἀνέσεως ἠξίωσε τοῦ διαπνεῦσαι
164 χάριν καὶ ἀπελευθεριάσαι χρησαμένας ἀνεπικελεύστω τῇ φύσει. ἕτεροι
 δ' εἰσὶ περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ τὰ τε λεχθέντα ἀρτίως ἐπι-
 τελεῖται καὶ τὸ ἀναγκαιότατον τῶν κληρουχιῶν ἀποκατάστασις
 εἰς τοὺς ἔξ ἀρχῆς λαχόντας οἴκους, πρᾶγμα φιλανθρωπίας καὶ δικαιο-
165 σύνης μεστόν. τὸ δὲ πέμπτον, τὸ περὶ γονέων τιμῆς, πολλοὺς
 καὶ ἀναγκαιούς νόμους ὑπαινίττεται, τοὺς ἐπὶ πρεσβύταις καὶ νέοις ἀνα-
 γραφέντας, τοὺς ἐπ' ἀρχουσι καὶ ὑπηκόοις, τοὺς ἐπ' εὐεργέταις καὶ εὖ
166 πεπονθόσι, τοὺς ἐπὶ δούλοις καὶ δεσπότηις. γονεῖς μὲν γὰρ ἐν τῇ
 κρείττονι τῶν εἰρημένων εἰσὶ τάξει, ἐν ἣ πρεσβύτεροι, ἡγεμόνες,
 εὐεργέται, δεσπότηι, παῖδες δὲ ἐν τῇ καταδεεστέρα, ἐν ἣ νεώτεροι,
167 ὑπήκοοι, εὖ πεπονθότες, δούλοι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα προστέτακται,
 νέοις μὲν εἰς ἀποδοχὴν γήρως, πρεσβύταις δ' εἰς ἐπιμέλειαν νεότητος,
 καὶ ὑπηκόοις μὲν εἰς πειθαρχίαν ἡγεμόνων, ἡγεμόσι δ' εἰς ὠφέλειαν
 τῶν ἀρχομένων, καὶ εὖ μὲν πεπονθόσιν εἰς χαρίτων ἀμοιβάς, ἀρξασί
 δὲ δωρεῶν εἰς τὸ μὴ ζητεῖν καθάπερ ἐν δανείοις ἀπόδοσιν, καὶ θεράπουσι
 μὲν εἰς ὑπηρεσίαν φιλοδέσποτον, δεσπότηις δ' εἰς ἡπιότητα καὶ πραότητα,
 δι' ὧν ἐξισοῦται τὸ ἄνισον.
168 Καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς ἐν τούτοις περατοῦται κεφαλαιώδη
 τύπον περιέχουσα, τῶν δ' ἐν εἴδει νόμων οὐκ ὀλίγος ἀριθμὸς. τῆς δ' ἑτέρας
 πρῶτόν ἐστι κεφάλαιον τὸ κατὰ μοιχῶν, ᾧ ὑποτέτακται πλεῖστα
 διατάγματα, τὸ κατὰ φθορέων, τὸ κατὰ παιδεραστῶν, τὸ κατὰ τῶν
 λαγνίστερον βιούντων ὁμιλίαις τε καὶ μίξεσιν ἐκνόμοις καὶ ἀκολάστοις
169 χρωμένων. τὰς δὲ ἰδέας ἀναγράφει οὐχ ὑπὲρ τοῦ μνηῦσαι τὸ
 | πολύχουν καὶ πολύτροπον τῆς ἀκρασίας, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἀσχημόνως
 ζῶντας ἐμφανεστάτα δυσωπεῖν ἐπαντλοῦντα τοῖς ὡσὶν αὐτῶν ἀθρόα
170 ὄνειδη, δι' ὧν ἐρυθριάσουσι. δεύτερον δὲ κεφάλαιον ἡ τοῦ μὴ ἀνδρο-
 φονεῖν ἀπαγόρευσις, ὑφ' ἣν εἰσι πάντες οἱ περὶ βιαίων, ὕβρεως, αἰκίας,
 τραυμάτων, πηρώσεως ἀναγκαῖοι νόμοι καὶ σφόδρα κοινωφελεῖς.
171 τρίτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν, ᾧ ὑποτέτακται τὰ ἐπὶ χρεωκοπίαις
 ὀρισθέντα καὶ ἐξάρνοις παρακαταθηκῶν καὶ ἀκοινωνήτῳ κοινωνίᾳ καὶ
 ἀναισχύντοις ἀρπαγαῖς καὶ συνόλως πλεονεξίαις, ὑφ' ὧν πείθονται τινες
172 φανερώς ἢ λάθρα τὰλλότρια νοσφίζεσθαι. τέταρτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ
 ψευδομαρτυρεῖν, ᾧ πολλὰ ἐμφέρεται, τὸ μὴ ἀπατᾶν, τὸ μὴ συκοφαντεῖν, τὸ
 μὴ τοῖς ἐξαμαρτάνουσι συμπράττειν, τὸ μὴ ποιεῖσθαι προκάλυμμα πίστιν
173 ἀπιστίας, ἐφ' οἷς ἅπασιν νόμοι προσήκοντες ἐτέθησαν. πέμπτον δὲ τὸ
 ἀνεῖργον τὴν τῶν ἀδικημάτων πηγὴν, ἐπιθυμίαν, ἀφ' ἧς ῥέουσιν αἱ
 παρανομώταται πράξεις, ἴδιαι καὶ κοιναί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἱεραὶ καὶ
 βέβηλοι, περὶ τε σώματα καὶ ψυχὰς καὶ τὰ λεγόμενα ἐκτός· διαφεύγει
 γὰρ οὐδέν, ὡς καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλ' οἷα φλοῖξ ἐν
174 ὕλῃ νέμεται δαπανῶσα πάντα καὶ φθείρουσα. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπο-
 πιπτόντων αὐτῇ διατέτακται πρὸς τε νουθεσίας ἐπανόρθωσιν ἐνδεχομένων

καὶ πρὸς κόλασιν ἀφηνιαστῶν ὅλον τὸν βίον ἐνδεδωκότων τῷ πάθει.

175 Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς δευτέρας πεντάδος ἀποχρώντως λέλεκται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν δέκα λογίων, ἅπερ ἱεροπρεπῶς ἔχρησεν αὐτὸς ὁ θεός. ἦν γὰρ ἀρμόττον αὐτοῦ τῇ φύσει, κεφάλαια μὲν τῶν ἐν εἴδει νόμων αὐτοπροσώπως θεσπίσαι, νόμους δὲ τοὺς ἐν τῷ μέρει διὰ τοῦ τελειοτάτου τῶν προφητῶν, ὃν ἐπικρίνας ἀριστίνδην καὶ ἀνα-
176 πλήσας ἐνθεοῦ πνεύματος ἐρμηνέα τῶν χρησιμωδουμένων εἴλετο. μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοὺς δέκα λόγους ἢ νόμους ἀπεφῆνατο ψιλᾶς προστάξεσι καὶ ἀπαγορεύσεσι κατὰ τῶν παραβησομένων, ὡς ἔθος νομοθέταις, μηδὲν ὀρίσας ἐπιτίμιον· θεὸς ἦν, εὐθύς δὲ κύριος
177 ἀγαθός, μόνων ἀγαθῶν αἴτιος, κακοῦ δ' οὐδενός. οἰκειότατον οὖν ὑπολαβὼν αὐτοῦ τῇ φύσει τὰ σωτήρια κελεύειν ἀμιγῆ καὶ ἀμέτοχα τιμωρίας, ἵνα μὴ πως | φόβῳ τις ἄφρονι συμβούλῳ χρησάμενος ἄκων ἀλλ' ἔμφρονι λογισμῷ καθ' ἐκούσιον γνώμην αἰρῆται τὰ βέλτιστα, μετὰ κολάσεως οὐκ ἠξίωσε θεσπίζειν, οὐκ ἀσυλίαν τοῖς ἀδικοπραγοῦσι διδούς, ἀλλ' εἰδὼς τὴν πάρεδρον αὐτῷ δίκην καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἔφορον πραγμάτων οὐκ ἠρεμήσουσαν ἄτε φύσει μισοπόνηρον καὶ ὡσπερ τι συγγενὲς ἔργον
178 ἐκδεξομένην τὴν κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων ἄμυναν. ἐμπρεπὲς γὰρ ὑπηρεταῖς μὲν καὶ ὑπάρχουσιν θεοῦ καθάπερ τοῖς πολέμου στρατηγοῖς ἐπὶ λιποτάκταις οἱ λείπουσι τὴν τοῦ δικαίου τάξιν ἀμυντηρίοις χρῆσθαι, τῷ δὲ μεγάλῳ βασιλεῖ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἐπιγεγράφθαι τοῦ παντός, εἰρηνοφυλακοῦντι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ πάντα τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν ἀεὶ πλουσίως καὶ ἀφθόνως χορηγοῦντι· τῷ γὰρ ὄντι ὁ μὲν θεὸς πρύτανις εἰρήνης, οἱ δ' ὑποδιάκονοι πολέμων ἠγεμόνες εἰσίν.